

POHJOIS-POHJANMAAN MAAKUNTAOHJELMA VUOSILLE 2022–2025 EHDOTUS SEKÄ YMPÄRISTÖSELOSTUS

Lausuntojen ja palautteen yhteenveto ja vastineet
Asiakirjat julkisesti nähtävillä 13.10. – 11.11.2021

Käsittely: Maakuntahallitus 22.11.2021
Maakuntavaltuusto 13.12.2021

Saapuneen palautteen lukumäärät:

Jäsenkuntien lausunnot: 15 (Oulun seudun kunnilla yhteinen lausunto)

Naapurimaakunnat: 2

Muut pyydetyt lausunnot: 19

Osallisuuspalaute ja mielipiteet: 2

-

SISÄLLYSLUETTELO

SAATTEEKSI	4
KUNTIEN LAUSUNNOT	5
Hailuodon kunta	5
Iin kunta.....	5
Kempeleen kunta	5
Limingan kunta	5
Oulun seudun kuntien yhteinen lausunto	5
(Hailuoto, Ii, Kempele, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Tyrnävä)	5
Lumijoen kunta.....	7
Muhoksen kunta	7
Nivalan kaupunki	8
Oulaisten kaupunki.....	8
Oulun kaupunki	9
Pudasjärven kaupunki	9
Pyhäjoen kunta.....	10
Pyhäjärven kaupunki	10
Siikajoen kunta	10
Tyrnävän kunta.....	10
Ylivieskan kaupunki	11
NAAPURIMAAKUNNAT	12
Kainuun liitto	12
Keski-Pohjanmaan liitto.....	12
MUUT SAADUT LAUSUNNOT	13
Business Finland	13
Finavia	13
Diakonia-ammattikorkeakoulu DIAK	13
Geologian tutkimuskeskus GTK	15
Keski-Pohjanmaan yrittäjät	16
Metsäkeskus.....	17
MTK Keski-Pohjanmaa ry.....	19
Oulun kauppakamari	21
Pelastetaan vaelluskalat ry.....	22
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	24
Pohjois-Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu PoPLi ry.....	28
Pohjois-Pohjanmaan yrittäjät	29
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto.....	31
ProAgria Oulu	32
Rajavartiolaitos, Kainuu.....	34

SAK	34
Suomen luonnonsuojeluliitto, Pohjois-Pohjanmaan piiri ry	35
Taiteen edistämiskeskus TAIKE	37
Villilohi - yhteistyöverkosto vaelluskalojen puolesta ry.....	39
Mielipide 1:.....	43
Mielipide 2: Jussi Lähde / Latitude 66 Cobalt Oy.....	44

SAATTEEKSI

Tässä maakuntaohjelmassa on haettu uutta ajattelua maakunnalliseen ja kansalliseen aluekehittämiseen. Ohjelma kohdentuu Pohjois-Pohjanmaan kehityksen kannalta tärkeisiin ilmiöihin ja teemoihin. Tällä tavoitellaan joustavuutta sekä ennakoivaa ja nopeaa reagointikykyä ympärillämme tapahtuviin muutoksiin. Valmisteluprosessissa on huomioitu meneillään olevat hallinnolliset uudistukset (sote-uudistus sekä työvoima ja elinkeinopalvelu-uudistus), olemassa olevat relevantit aineistot sekä kansallinen aluekehittämisen tavoitepäättös.

Alueen elinvoimaisuuden kannalta keskeisten hyvinvoinnin, osaamisen, työllisyyden ja elinkeinoelämän uudistumisen ohella keskeisenä tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Kestävä kehitys ja digitalisaatio ovat päätöksessä kaikkia painopisteitä poikkileikkaavia teemoja. Tässä maakuntaohjelmassa kuvataan, kuinka painopisteitä toteutetaan alueen lähtökohdista.

Maakuntaohjelmaan on liitetty mukaan myös maakunnan älykkään erikoistumisen keskeiset strategiset painopisteet, jotka edistävät maakunnan osaamista, erikoistumista ja kilpailukykyä ja ovat edellytys Euroopan unionin alue- ja tutkimusrahojen käytölle. Muita Pohjois-Pohjanmaan liiton valmistelemia, maakuntaohjelmaa toteuttavia ja sen tavoitteita tarkentavia suunnitelmia ja ohjelmia ovat Pohjois-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelma 2040, Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategia 2021–2023, Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartta 2030, Pohjois-Pohjanmaan elintarviketalouden strategia 2017–2025 sekä valmisteilla oleva Pohjois-Pohjanmaan kulttuurin kehittämisohjelma 2030.

Maakuntaohjelman ympäristövaikutusten arviointi on toteutettu osana valmisteluprosessia. Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2022–2025 sekä ympäristöselostus ovat julkisesti nähtävillä ja lausuntokierroksella 13.10.-11.11.2021, jonka jälkeen lausuntojen perusteella täydennetty asiakirja käsitellään maakuntahallituksessa 22.11.2021 ja viedään maakuntavaltuuston hyväksymiskäsittelyyn 13.12.2021.

Pyydettyjä lausuntoja saatiin yhteensä 36, näistä on 15 saatiin jäsenkunnilta. Muita pyydettyjä lausuntoja kirjattiin yhteensä 21. Kuntalais- ja kansalaispalautteena saatiin kuulemisaikana yhteensä 2 mielipidettä. Mielipiteitä jättäneiden henkilöiden nimet on henkilötietolain nojalla poistettu vastineraportin internet-versiosta.

KUNTIEN LAUSUNNOT

Lausunto	Vastine
<p>Hailuodon kunta 9.11.2021</p> <p>Ks. Oulun seudun kuntien yhteinen lausunto</p>	
<p>Iin kunta 9.11.2021</p> <p>Ks. Oulun seudun kuntien yhteinen lausunto</p>	
<p>Kempeleen kunta 9.11.2021</p> <p>Ks. Oulun seudun kuntien yhteinen lausunto</p>	
<p>Limingan kunta 9.11.2021</p> <p>Ks. Oulun seudun kuntien yhteinen lausunto</p>	
<p>Oulun seudun kuntien yhteinen lausunto (Hailuoto, Ii, Kempele, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Tyrnävä) 9.11.2021</p> <p>Edelliseen maakuntaohjelmaan 2018–2021 verrattuna on haluttu tehdä kuntalaislähtöisempi maakuntaohjelma. Ohjelman sisältökärjet on pääosin muotoiltu edelleen yleisinä maakunnan laajuisina hankkeina. Pohjois-Pohjanmaan maakunta on kuitenkin maantieteellisesti laaja ja alueiden elinkeinoelämä profiloituu omaleimaisesti työssäkäyntialueittain tai seuduittain. Tämän takia kunta- ja seutulähtöistä tahtotilaa tulisi korostaa entisestään maakuntaohjelmassa niin, että kunnille ja kaupungille luodaan edellytyksiä aluekehittämiseen ja elinkeinopolitiikan tekemiseen itsenäisesti tai valituilla, kaikkia koskevilla sisältöalueilla yhteistyössä.</p>	<p>Maakunnan monimuotoisuus tunnustetaan ohjelmassa. Maakunnan tasapainoinen kehittäminen on ohjaava periaate. Tavoite on ilmiölähtöinen maakuntaohjelma. Ei toimenpiteitä.</p>

Oulun seudun näkökulmasta esimerkiksi Oulun Innovaatioallianssin puitesopimuksen strategiset valinnat ja kärkihankkeet pitäisi olla selkeämmin myös maakuntaohjelman 2022–25 sisältökärjissä. Maakuntaohjelman kärjet -kuva on erittäin hyvin laadittu ja kuvasta nousevat maakunnan ja sen kuntien ja kaupunkien oleelliset teemat esille tiivistetysti.

Maakuntaohjelmaan on sisällytetty laajasti hyviä asioita, jonka vuoksi kaikista tärkeimmät asiat eivät nouse selkeästi esille. Maakuntaohjelman 2022–2025 sisältökärkiä ja kokonaisuuksia pitää täydentää ja terävöittää mm. Seuraavasti:

- Kestävän kehityksen kohdassa on mainittu Haapaveden biovoimalaitos. Tähän liittyen tulisi nostaa esille kaikkia kuntia ja kaupunkeja koskeva iso kestävään kehitykseen liittyvä muutos ja nostaa esille panostukset uusien energiamuotojen kehitykseen (akkuteknologia ja vetytalous)
- TKI-toimintaan liittyen Radiopuisto-hanke ja OYSTER-hankkeet tulee nimetä kärkihankkeiksi ohjelmassa
- Yrittäjyyteen liittyen ohjelmaan on lisättävä startup-rahastot
- Ilmastonmuutokseen varautuminen tulee kirjata selkeämmin turvallisuuden ja hyvinvoinnin yhteyteen
- Vesien tilan ja moninaiskäytön parantaminen ja kehittäminen tulee myös huomioida. Tärkeät kärkihankkeet, kuten Oulujoen vesistöalueen vesistövisio eli ARVOVESI-hanke ja Iijoen vesistövisio ja toimenpideohjelman toteuttaminen (Iijoki-sopimus) tulee näkyä maakuntaohjelmassa * ja **

OIA on huomioituna TKI-toimintaa käsittelevässä tekstissä ja sen laajat strategiset valinnat on esitetty tekstissä kuvalla. Sisältökärjissä on mukana Oulun ekosysteemisopimuksen toimeenpano.

Kuntia ja kaupunkeja koskeva uusien energiamuotojen kehitys (kuten akkuteknologia ja vetytalous) ja uudet mahdollisuudet on huomioitu ohjelmassa, ja korostettu tekstiin.

TKI-toimintaan liittyen Radiopuisto-hanke ja OYSTER-hankkeet on lisätty kärkihankkeiksi.

OK. Lisätty startup-toiminnan tukeminen.

OK. Lisätty näkökulma ko. yhteyteen.

*Lisätty kohtaan ”Vaalimme lähiluonnon laatua ja vahvistamme luontoyhteyttä” seuraava kappale:

Maakunnassa sijaitsee luontoarvoiltaan tärkeitä ja valtakunnallisesti merkittäviä meri-, järvi- ja jokialueita. Meri, järvet ja joet/puot ovat monille lajeille tärkeitä elinympäristöjä. On olennaista ylläpitää ja parantaa uhanalaisten lajien kuten vaelluskalojen ja jokihelmisimpukan elinympäristöjä sekä toteuttaa toimenpiteitä (mm. kalatiet, alusvaellusreitit, tierumpukorjaukset, pienten patojen/vaellusesteiden purku) vaelluskalojen vaelluksen mahdollistamiseksi. Myös vedenlaatuun kiinnitetään huomiota erilaisten kunnostus- ja ennallistamistoimenpiteiden avulla valuma-alueilla. Toimenpiteet vaikuttavat positiivisesti vesiympäristöjen virkistyskäyttöön, lisäävät ihmisten ymmärrystä uhanalaisista lajeista sekä vahvistavat ihmisten luontoyhteyttä.

Sisältökärkiin on lisätty:

<p>Maakunnalliset edunvalvonnan toimenpiteet tulisi nostaa selkeästi omana kohtanaan esille, koska edunvalvonta on yksi maakunnan liiton tärkeimmistä tehtävistä. Logistiikan kärkihankkeiden osalta maakuntaohjelman saavutettavuus-osioon tulee lisätä Oulun seudun toinen keskeinen kärkihanke, Oulun asemakeskuksen toteuttaminen, Liminka-Oulu kaksoisraiteen lisäksi. Maakuntaohjelman saavutettavuus osiossa tulee korostaa vahvemmin raideliikenteen kehittämistä sekä henkilöliikenteen että alueen elinkeinoelämälle tärkeiden tavarakuljetusten osalta.</p> <p>Maakuntaohjelmassa sosiaalinen kestävyys tulee hyvin esille, mutta ekologinen kestävyys ei näy ohjelmassa tarvittavalla painoarvolla. Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartta on laaja kokonaisuus, jossa on mukana myös liiketoimintaan liittyviä kokonaisuuksia. Nyt ilmastotiekartta hukkuu yhden kärkiteemaan alle ja se voisi näkyä myös laajempaa yhteisen kokoavana kokonaisuutena maakuntaohjelmassa. Lisäksi maankäytön suunnittelun merkitystä ilmastonmuutoksen hillitsemisessä, hiilinielujen turvaamisessa ja monimuotoisen viherympäristön luomisessa tulee korostaa. Aktiivinen, hyvä ja toimiva arki -kohdassa mainittu ”Lähiluonnon laatuohjelma” on positiivinen avaus.</p>	<p>Vesistöjen valuma-alueilla sekä joki-, järvi- ja merialueilla tehdään kunnostus- ja ennallistamistoimenpiteitä vedenlaadun ja uhanalaisten lajien elinympäristöjen parantamiseksi. Vaelluskalojen vaellusmahdollisuuksia edistetään monin eri keinoin. Merialueen, järvien ja jokien virkistyskäyttöarvo paranee ja ihmisten luontoyhteys vahvistuu.</p> <p>**Lisätty kohtaan “Bio- ja kiertotalouteen perustuva uudistuminen ja innovaatiotoiminta” seuraava kappale: Vesien tilan ja moninaiskäytön parantaminen ja kehittäminen tulee huomioida luonnonvarojen hyödyntämisessä. Pohjois-Pohjanmaalla on meneillään hankkeita, kuten Oulujoen vesistöalueen vesistövisio (ARVOVESI-hanke) ja Iijoen vesistövisio ja sen toimenpideohjelman toteuttaminen (Iijoki-sopimus), jotka ovat hyviä esimerkkejä laajasta yhteistyöstä ja konkreettisesta toiminnasta, jollaista tulee edelleen edistää.</p> <p>Edunvalvonnan kärjet nostetaan omana kokonaisuutena esille tehtäessä maan viestintäsuunnitelman mukaisesti ohjelman tiivistelmä sekä kansanpainos. OK. Lisätty Oulun asemakeskuksen toteuttaminen kärkihankkeisiin. Kestävä liikkuminen on jo ohjelmassa sisäkirjoitettuna, maakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelma 2040 tarkentaa lisäksi painopistettä.</p> <p>Lisätty maankäytön suunnittelun merkitys ilmastonmuutoksen hillitsemisessä, hiilinielujen turvaamisessa ja monimuotoisen viherympäristön luomisessa -kokonaisuutta tekstiin. Ekologinen kestävyys lisätty Kestävän kasvun -osioon.</p>
<p>Lumijoen kunta 9.11.2021</p> <p>Ks. Oulun seudun kuntien yhteinen lausunto</p>	
<p>Muhoksen kunta</p>	

<p>9.11.2021</p> <p>Ks. Oulun seudun kuntien yhteinen lausunto</p>	
<p>Nivalan kaupunki 8.11.2021</p> <p>Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelman luonnoksessa on otettu monipuolisesti huomioon alueen kehittäminen ja tulevaisuuden visiot.</p> <p>Yhtenä kärkenä on elinkeinoelämä ja työllisyys. Työvoimapula on tällä hetkellä näkyvissä monilla aloilla alueellamme. Osaavan työvoiman saatavuuteen tulee panostaa merkittävästi mm. edistämällä työperäistä maahanmuuttoa varmistamalla alueen monipuolinen koulutustarjonta. Kansainvälisen osaamisen lisääminen ja kehittäminen on tärkeää. Monipuolinen kielikoulutus tulee nähdä oleellisena osana kansainvälistymistä varmistamalla tehokas suomen kielen opetus maahanmuuttajille ja muiden kielten opetus alueen väestölle yleisemmin.</p> <p>Kärkihankkeissa kohdassa "Kestävästi kasvava" on mainittu alueen hankkeita. Näihin hankkeisiin sopii hyvin Nivalan Hituran –kaivosalueen kehittämishanke. Nivalan Hiiliviisas agroteollinen malli (NiHiili) -hanke tulee toteutuessaan maakuntaohjelman tavoittelemaa kestävä kasvua.</p>	<p>Työ- ja koulutusperäinenperäinen maahanmuutto, kansainvälisen osaamisen lisääminen sekä maakunnan tasapainoinen koulutus rakenne on tunnistettu ohjelmassa.</p> <p>Luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja kiertotalouteen pohjautuvien tuotteiden, palvelujen ja liiketoiminnan kehittäminen on huomioitu maakuntaohjelman sisältökärjissä laajasti. Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartta 2021–2030 sisältää bio- ja kiertotalouteen pohjautuvan liiketoiminnan kehittämisen; maakuntaohjelmassa ilmastotiekartan toimeenpano on nostettu kärkihankkeeksi, jolloin sen sisällöt ovat maakunnan kehittämisen keskiössä. Sivu 35 lisätty uusiutumattomien luonnonvarojen näkökulma. Ei aiheuta toimenpiteitä.</p>
<p>Oulaisten kaupunki 27.10.2021</p> <p>Ohjelma tässä muodossa jää monilta osin yleisluonteiseksi ohjelmajulistukseksi, joka vaatisi enemmän konkretiaa ja tätä kautta myös fokusointia ja tavoitteiden painottamista. Ohjelmassa on paljon käsitteitä, joiden sisältö jättää liikaa tulkintavaraa eikä avaudu kaikille samalla tapaa. Ohjelma vaatii rinnalleen myös ns. kansanpainoksen, joka muutamalla sivulla kiteyttää keskeiset maakunnan tavoitteet ymmärrettävään muotoon.</p> <p>Hyvä ja toimiva arki: Tässä näkisi mielellään käsitteen vapaa-aika, joka sisältää laajemmin mahdollisuuksia ja sisältöä, mm. urheilun merkitystä ei mitään syytä jättää huomiotta osana arkea. Kunnille jää hyvinvointialueiden syntymisen jälkeen vastuu ennaltaehkäisystä, siinä maakuntaohjelma voisi toimia ohjaavana ja sitä kautta toimintoja yhtenäistävänä elementtinä.</p>	<p>Ohjelma on valmisteltu ilmiölähtöisesti ja siitä tullaan tekemään myös tiivistetty esittelymateriaali/versio sekä kansanpainos viestintäsuunnitelman mukaisesti.</p> <p>Tarkennettu tekstiä s. 18/51.</p>

<p>Ohjelmassa puhutaan yleisnimellä kaupunkiseuduista. Suomeen on kuitenkin muodostunut uudentyyppiset aluejaot, jossa maakuntakeskusten yhteydessä on kehyskuntia ja seutukaupunkiverkostossa on kaikkiaan 57 kaupunkia, joista Pohjois-Pohjanmaalla kuusi (Kalajoki, Kuusamo, Nivala, Oulainen, Raahe ja Ylivieska). Maakuntaohjelmassa on syytä käyttää samoja nimityksiä kuin mitä on hallitusohjelmassa, lisäksi esim. Ylivieskan seutukunta on lakannut olemasta ja syytä päivittää ohjelmiin.</p> <p>Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa 14 kuntaa kuuluu johonkin käynnistyneistä työllisyyden kuntakokeiluohjelmista ja suunnitelmakauden aikana 1.1.2024 lukien työllisyyden hoito siirtyy kuntien vastuulle. Tässä maakunta voisi toimia yhteensovittavana, koska suunnilleen puolet maakunnan kunnista on kokeilujen ulkopuolella. Hyvät käytännöt on syytä molemmin puolin ottaa käyttöön kunnissa, tuli ne kokeiluista tai niiden ulkopuolelta</p> <p>Ohjelmaluonnoksessa todetaan liikenneyhteyksissä pääradan merkitys ja kaksoisraide Ylivieska - Oulu, mutta tämä ei enää sisälly sisältökärkiin. Tässä on selvä lisäyksen paikka.</p> <p>Meren merkitys liikenneväylänä, matkailun elementtinä, elinkeinojen mahdollistajana ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia tarjoavana jää maakuntaohjelmaluonnoksessa kovin vähälle huomiolle. Meri ansaitsee ohjelmaan oman kohtansa.</p> <p>Ympäristöasioissa on ohjelmassa syytä korostaa hiilineutraalisuutta, jossa Pohjois-Pohjanmaalla on hyvät edellytykset toimia suunnanantajana. Tavoitteena olla Suomen ensimmäinen hiilineutraali maakunta on mahdollisuudet onnistua ja saada tästä myönteistä julkisuutta.</p>	<p>Marinin hallitusohjelmassa (2019) todetaan myös mm., että <i>"Elinvoimainen, sosiaalisesti vahva Suomi rakentuu metropolialueen, kasvavien kaupunkiseutujen, seutukuntien ja maaseudun yhteisestä menestyksestä."</i> Ei toimenpiteitä.</p> <p>Asia on huomioitu tässä maakuntaohjelmassa ja Pohjois-Pohjanmaan liiton toimintaa ohjaavissa asiakirjoissa. Pohjois-Pohjanmaan liitto on ottanut asiassa, kuntien tukemisessa aktiivisen roolin.</p> <p>OK. Lisätty sisältökärkiin.</p> <p>OK. Tarkennettu vesiväylähankkeiden roolia kohdassa <i>"Liikenne ja digitaalisuus kansainvälisen kilpailukyvyyn näkökulmasta"</i>.</p> <p>Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartta -Kohti hiilineutraalia Pohjois-Pohjanmaata on hyväksytty maakuntahallituksessa 15.2.2021. Hiilineutraalisuudesta linjataan hyväksytyyn ilmastotiekartan mukaisesti.</p>
<p>Oulun kaupunki 9.11.2021</p> <p>Ks. Oulun seudun kuntien yhteinen lausunto</p>	
<p>Pudasjärven kaupunki 9.11.2021</p> <p>Pääosin hyvin kuvattuna maakunnan kehittämisen painopistealueita tuleville vuosille. Pudasjärven kaupunki korostaa tarvetta Pohjois-Pohjanmaan liiton roolin nostamiselle meneillään olevan kuntia koskevan palvelurakenteen rakennemuutoksen tukemisessa. Hyvinvointialueuudistuksen myötä kuntien edunvalvonnan näkökulma on muutoksessa, joka on syytä toiminnassa ja maakuntaohjelmassakin tunnistaa. Erityisesti haastetta laadukkaalle valmistelutyölle aiheuttaa työ- ja elinkeinopalvelujen nopeatahtinen siirto kuntien järjestämisvastuulle jo vuoden 2024 aikana.</p>	<p>Pohjois-Pohjanmaan liiton toiminnassa ja toimintaa ohjaavissa asiakirjoissa korostuu kuntien tukeminen rakenteellisissa uudistuksissa lähivuosina.</p>

<p>Noin puolet maakunnan kunnista meneillään olevan työllisyyden kuntakokeilun ulkopuolella. Kokeilussa mukana olevien kuntien sopeutuminen muutokseen on oletettavasti helpompaa, varsinkin kun Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin mukaisia toimenpiteitä ja rahoitusinstrumentteja otetaan käyttöön ensin kokeilualueella, vasta sen jälkeen muualla.</p>	<p>OK. Ei sisällä muutosesitystä, kts edellä.</p>
<p>Pyhäjoen kunta 5.11.2021</p> <p>Ei huomauttamista maakuntaohjelman luonnokseen.</p>	
<p>Pyhäjärven kaupunki 1.11.2021</p> <p>Strategiset sisältökärjet ja kärkihankkeet asetettu perustellusti. Luonnos on laadittu kiitettävän informatiiviseksi. Ohjelman tavoitteiden toteutumista seuraava mittaristo vaikuttaa kattavasti ja oikein asetetulta, mutta sitä tulee tarvittaessa väliarviointien yhteydessä muuttaa, mikäli paremmin toteumaa kuvaavia mittareita on tunnistettavissa.</p>	<p>OK. Täydennetty seurannan kuvausta: ”Asetettuja mittareita ja tavoitteita voidaan tarkistaa ja täsmentää maakuntaohjelmakauden aikana”</p>
<p>Siikajoen kunta 2.11.2021</p> <p>Maakuntaohjelmassa täytyy huomioida keskuskaupunkien lisäksi pienten kuntien asema, jotta koko maakunta saadaan pidettyä elinvoimaisena. Maatalouden, maaseudun yritysten ja ihmisten edellytyksiä on vahvistettava ja puhtaan luonnon ja pohjaveden asema on turvattava. Maaseudun työpaikkojen kehittyminen vaikuttaa välillisesti varsin laajasti Pohjois-Pohjanmaan muidenkin työpaikkojen kehittymiseen ja turvallisuuden osalta myös huoltovarmuus lisää alueen turvallisuutta.</p> <p>Ylivieska-Oulu kaksoisraiteen suunnittelu ja rakentaminen erittäin tärkeää Pohjois-Suomen kasvavan tavara- ja henkilöliikenteen ja kestävä logistiikan kannalta. Raideliikenteen merkitystä myös paikallisliikenteessä on pyrittävä kasvattamaan.</p> <p>HYTE-kertoimen laajentaminen maakuntatasolle on otettava suunnitteluun.</p> <p>Päätöksenteossa on huomioitava kaikkien kuntien vaikutusvalta.</p>	<p>Maakuntaohjelman tavoite on tasapainoisesti kehittynyt Pohjois-Pohjanmaa ja aluekehityksen tasapainoisuus tunnistetaan voimavarana. Ohjelmavalmistelu on pohjautunut vuoropuheluun profiloituneiden kuntien ja maakunnan alueiden kanssa.</p> <p>Saavutettavuus ja TEN-T ydinverkkokäytävän kärkihankkeet ovat ohjelman painoaloja.</p> <p>Asia liittyy Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen valmisteluun ja toimivaltaan.</p> <p>Pohjois-Pohjanmaan liitto on lakisääteinen jäsenkuntiensa muodostama kuntayhtymä, joka on perustettu kuntien välisellä perussopimuksella.</p>
<p>Tyrnävän kunta 9.11.2021</p>	

Ks. Oulun seudun kuntien yhteinen lausunto	
<p>Ylivieskan kaupunki 8.11.2021</p> <p>Ohjelma on kirjoitettu aika yleiselle tasolle ja vaatii jatkossa enemmän konkreettisia toimenpiteitä talousarvioiden yhteyteen</p> <p>Esitetään, että maakuntaohjelmassa tunnustettaisiin ja tunnistettaisiin seutukaupungit yhtenä kaupunkityyppinä maakunnan keskuskaupungin, kehyskuntien ja harvaan asutun maaseudun rinnalle. Pohjois-Pohjanmaalla on kuusi seutukaupunkia: Ylivieska, Nivala, Oulainen, Raahel, Kalajoki ja Kuusamo. Ylivieskan seutukunta on y-tunnuksellisena organisaationa lakannut olemasta, mutta toki säilyy mm. Tilastokeskuksen tilastointialueena.</p> <p>Ylivieska-Oulu –kaksoisraide –hankkeen tulee säilyä maakunnan edunvalvonnan kärjessä.</p>	<p>Ohjelma konkretisoituu toimeenpanon suunnittelun yhteydessä.</p> <p>Ohjelma tunnistaa seutukaupunkiverkoston roolin. Ei toimenpiteitä.</p> <p>On sisältökärkenä kappaleessa ”<i>Liikenne ja digitaalisuus kansainvälisen kilpailukyvyn näkökulmasta</i>”.</p>

NAAPURIMAAKUNNAT

Lausunto	Vastine
<p>Kainuun liitto 8.11.2021</p> <p>Maakuntaohjelma ovat hyvin ja asiantuntevasti laadittu ja pohjautuu monipuoliseen ja tarkkaan tilannekuvaan. Ohjelman sisältöpainotukset luovat hyvät edellytykset Pohjois- ja Itä-Suomen maakuntien yhteistyön tiivistämiselle entisestään.</p>	<p>OK. Ei sisällä muutosesityksiä.</p>
<p>Keski-Pohjanmaan liitto 20.10.2021</p> <p>Esittää lausunnon, että maakuntaohjelmassa otettaisiin vahvemmin huomioon myös yhteydet ja yhteistyö lähimaakuntien ja muiden maakuntien kanssa, ja jatkossakin yhteistyötä kehitettäisiin maakunnille tärkeiden yhteisten tavoitteiden edistämiseksi.</p> <p>Ympäristöselostuksesta ei lausuttavaa.</p>	<p>Yhteistyö yli maakuntarajojen ja kansainvälisesti on lisätty kestävä kasvun johdantoon. Edunvalvonnassa kasitieverkoston toiminta on aktiivista ja verkoston puheenjohtajuus siirtyy v. 2022 Pohjois-Pohjanmaalle.</p>

MUUT SAADUT LAUSUNNOT

Lausunto

Vastine

<p>Business Finland 10.11.2021</p> <p>Ei lausuttavaa</p>	
<p>Finavia 11.11.2021</p> <p>Finavia katsoo, että maakunnan sujuvat ja kattavat yhteydet sekä valtakunnallisesti että kansainvälisesti ovat perustana alueen menestymiselle. On loogista ja perusteltua, että lentoliikenteen matkustajamäärät ovat ohjelmassa yksi mittareista, joilla mitataan alueen menestymistä.</p> <p>Maakuntaohjelmassa on todettu, että Oulun lentoasema tulee asettaa Suomen toiseksi kansainväliseksi lentokentäksi. Finavia toteaa, että maakuntalentoasemilla ei ole erityistä keskinäistä järjestystä, vaan esimerkiksi uusien lentoyhteyksien avautuminen tapahtuu kullakin lentoasemalla kysynnän perusteella.</p>	<p>Maakuntaohjelman linjaus pohjautuu Pohjois-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmaan 2040.</p>
<p>Diakonia-ammattikorkeakoulu DIAK 8.11.2021</p> <p>Väestö- ja työpaikkatavoitteet vuodelle 2040: eniten työpaikkoja ennakoidaan syntyvän terveys- ja sosiaalipalveluihin. Esitettyihin tavoitteisiin pääseminen edellyttää, että maahanmuuttajat ja aliedustettuihin ihmisryhmiin kuuluvat saadaan koulutus- ja urapoluille, avoimen väylän kautta avataan erilaisia kouluttautumisen- ja pätevyitysmahdollisuuksia ja tarjotaan lyhyitä ja suoria polkuja pätevyitymiseen. Alan vaihtamisen ja toisen tutkinnon suorittamisen sujuvoittaminen, alan vaihtajien koulutukseen sitouttaminen, korkeasti koulutettujen työllistymisen edistäminen, ja veto- sekä pitovoiman edistäminen teollisuudessa, palvelualoilla ja erityisesti sosiaali- ja terveysalalla on ensiarvoisen tärkeää. Ulkomaisen työvoiman ja kansainvälisten asiantuntijoiden rekrytoimisessa Pohjois-Pohjanmaalla on parannettavaa ollakseen riittävän veto—ja pitovoimainen maakunta suhteessa muihin maakuntiin.</p> <p>Kehitämme kestäväää elinvoimaa investoimalla hyvinvointiin: Asukkaille suunnattua ”Minun arkeni ja elämäni” -kyselyä hyödynnetään, mutta maakunta voisi osaltaan olla vaikuttamassa siihen, että ihmisiltä kysyttäisiin kattavammin/laajemmin heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan hyvinvoinnistaan ja hyvinvointityön vaikutuksista. Tämä olisi syytä huomioida vaikuttavuuden arvioinnissa.</p> <p>Diak näkee tärkeäksi lapsistrategian tavoitteisiin sitoutumisen ja konkreettisten toimenpiteiden edistämisen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tärkeää on, että lasten, nuorten ja perheiden mielen hyvinvoinnin tukimuodot ja</p>	<p>Hyvin kuvattu työvoiman riittävyyden haastetta. Asia on huomioitu '<i>Kansainvälinen ja houkutteleva osaavalla työvoimalle</i>' -tavoitekokonaisuudessa ja sen sisältökärjessä.</p> <p>Tähän asiaan palataan maakuntaohjelman arviointia tehtäessä ja seurattavia mittareita täydennetään tarvittaessa. Asian pohtiminen kuuluu myös tulevien hyvinvointialueiden toimenkuvaan. Ei toimenpiteitä.</p> <p>OK. Ei sisällä toimenpide-esityksiä.</p>

palvelut ovat osuvia ja saavutettavia kaikissa kasvuympäristöissä, että tukea on saatavilla hyvinvoinnin ja toimintakyvyn muutos- ja kriisitilanteissa, ja monialainen tukipolku on saumaton ja sujuva kasvun ja oppimisen eri vaiheissa.

Maakuntaohjelman luonnos nostaa esiin luontoyhteyden merkityksen. On tärkeää, että luonnon merkitys ja yhteys ihmisen hyvinvointiin otetaan nykyistä vahvemmin esiin. Tässä on tilaa yhteistyölle ja uudelleenlaisille avauksille esim. hanketoimintaan liittyen.

Yhdenvertainen ja turvallinen Pohjois-Pohjanmaa: Diakin TKI-toiminnan keskiössä on eri ihmisryhmien (erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevat ihmisryhmät kuten maahanmuuttajat, työtä ja koulupaikkaa vailla olevat nuoret, aliedustetut ryhmät kuten romanit) osallisuuden edistäminen ja ihmisten, ryhmien sekä yhteisöjen syrjäytymisen ehkäiseminen. Diakilla on asiantuntijaosaamista, jota voidaan hyödyntää maakunnallisen osallisuusohjelman rakentamisessa.

Koulutuksen, palveluiden ja harrastusten saavutettavuus on tärkeää, jotta kaikilla maakunnan asukkailla on yhdenvertaiset mahdollisuudet kouluttautumiseen, aktiiviseen toimijuuteen ja palveluiden piiriin pääsemiseen. Korkeakouluopiskelijat tarvitsevat opinnoissa pärjätäkseen enemmän yksilöllistä ohjausta ja tuen tarve, joka koronaviruspandemian aikana nousi selkeämmin esiin, jatkuu edelleen. Opinnoissa tukemisen rakenteita tulisi olla erityisesti ensimmäisten opiskeluvuosien aikana. Myös korkea-asteelle tarvitaan rakenteelliset tukipalvelut, sillä korkeakoulujen opiskelijapalveluja toteutetaan nykyisin ensisijaisesti hankerahoituksen turvin. Myös siirtymistä korkea-asteelle tulisi sujuvoittaa.

Yrittäjyyden kasvua, työllisyyttä ja työelämän muutoksia tukevien toimintaympäristöjen parantamisessa on oleellista kattavaan, kaikkia työntekijätasoa koskettavaan työhyvinvoinnin tukeen panostaminen. Työhyvinvoinnin johtamisen kehittämisen ollessa osa eri organisaatioiden ja työpaikkojen kehittämisstrategiaa, se olisi läpileikkaava teema myös koko maakuntaohjelman kanssa. Tasa-arvoisten työmarkkinoiden rakentamisessa ja työllisyysasteen nostamisessa on yhteiskunnallisilla yrityksillä keskeinen merkitys.

Mahdollistava alue- ja väestörakenne: Kärkihankkeisiin fokuoiminen perusteltua pitkien etäisyyksien maakunnassa. Digitaalisuuden laajassa hyödyntämisessä on oleellista huomioida aina ihmislähtöisyys. Kaikkea kohtaan ei voi kuitenkaan siirtää pelkästään etätoteutusten varaan. Tarvitaan myös kasvokkaisia tapaamisia ja kohtaamisen tiloja.

OK. Ei sisällä muutosesityksiä, ei toimenpiteitä.

Asiasta tullaan käymään Diakin kanssa vuoropuhelua, kun kärkihankkeita ryhdytään valmistelevaan ja toimeenpanemaan.

OK. Lisätty lause: *”Myös opiskelijahyvinvointipalveluiden toimivuuteen erityisesti korkea-asteella on syytä kiinnittää nykyistä enemmän huomiota.”* ohjelman osioon *”Koulutuksen, palveluiden ja harrastusten saavutettavuus”*.

Työhyvinvointi ja työssä jaksaminen on huomioitu ohjelmassa. Ei toimenpiteitä.

Hyvä näkökulma. On huomioitu ohjelmassa.

<p>Katsaus rahoitusohjelmiin: Alueellista verkosto- ja yhteistyötä on tarpeen edistää/syventää, jotta maakuntaan saadaan lisää isoja kansainvälisiä hankkeita. Myös Pohjoismaisessa ja arktisen alueen yhteistyössä on mahdollisuuksia. Kansainvälisten yhteishankkeiden ideointia ja valmistelua voisi koordinoida ja johtaa maakunnan nimeämä vastuutaho.</p> <p>Lausunto ympäristöselostukseen: Yleisenä huomiona voidaan mainita, että hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämällä on vaikutusta paitsi ihmisiin itseensä myös heidän elinympäristöönsä. Hyvinvoiva ihminen jaksaa pitää ympäristöstään huolta.</p>	<p>OK. Tärkeä tavoite, on ohjelman ja aluekehittämisen lähtökohtia.</p> <p>OK. Tämä vaikutus on lisätty ympäristöselostukseen.</p>
<p>Geologian tutkimuskeskus GTK 11.11.2021</p> <p>Pohjois-Pohjanmaalla on tehty älykkään erikoistumisen strategiset painopistevalinnat maakunnan yritysten ja julkisten toimijoiden omat vahvuudet huomioiden, mutta ilahduttavasti myös akku- ja vesiklusteriin sekä geotermiseen energiaan liittyvien ylimaakunnallisten kumppanuuksien hyödyntäminen on mainittu.</p> <p>Kommentit ympäristöselostuksesta:</p> <p>Luonnon monimuotoisuus: Pohjois-Pohjanmaan alueella sijaitsee lukuisia geologisia kohteita, jotka on inventoitu valtakunnallisesti arvokkaiksi geologisin, biologisin ja maisemallisin perustein. Valtakunnallisia inventointeja on tehty 1990-luvulta lähtien luonnon ja maisemansuojelun kannalta arvokkaista kallioalueista, kallioperän pienkohteista, arvokkaista moreenimuodostumista, arvokkaista tuuli- ja rantakerrostumista sekä arvokkaista kivikoista. Geologisten muodostumien suojelu perustuu pääasiassa luonnonsuojelulakiin ja maa-aineslakiin. Alueella olevat arvokkaat harjualueet on suojeltu valtioneuvoston periaatepäätöksellä vuonna 1984 harjusuojeluohjelmalla.</p> <p>Vesien tila: Maaperästä johtuva vesistöjen happamoituminen aiheutuu Pohjois-Pohjanmaan rannikkoalueella niin kutsutun Litorinameren vyöhykkeessä kerrostuneiden sedimenttien sisältämän sulfidimuotoisen rikin hapettumisesta, joka on seurausta maaperän kuivatus- ja kaivuutoiminnasta. Hapettumisen ja sateiden seurauksena maaperään muodostuu rikkihappoa, joka lisää voimakkaasti valumavesien happamuutta. Geologian tutkimuskeskus on kartoittanut happamien sulfaattimaiden esiintymistä Litorina-meren peittämällä rannikkoalueella vuodesta 2009 alkaen ja kaikki kartat julkaistaan kaikille avoimessa karttapalvelussa vuoden 2021 lopussa.</p> <p>Luonnonvarat: Kiviainesten, etenkin kalliokiviainesten, käyttö tulee tulevana vuosina edelleen lisääntymään ja hyvän kiven löytäminen oikeassa paikassa tulee olemaan haasteellista. Hyvää kiveä, jokaiseen käyttötarkoitukseen, löytyy alueelta, mutta kuljetusmatkat voivat paikoin nousta ongelmaksi niin kustannussyistä kuin tästä syntyvien päästöjen takia. Laadullisesti oikean kiven käyttäminen oikeaan käyttötarkoitukseen on sen vuoksi priorisoitava ja ohjattava. GTK on tehnyt vuonna 2019 Koillismaalla olemassa olevaa tietopohjaa laajentavia tutkimuksia, joilla voidaan arvioida kallioperän akkuminaalipotentialia ja rajata malminetsinnällisesti mielenkiintoisia alueita. Koska tulevaisuuden ilmastonmuutok-</p>	<p>OK. Tämä kuvaus on lisätty ympäristöselostukseen.</p> <p>OK. Tämä tarkennus maaperästä johtuvasta happamoitumisesta on lisätty ympäristöselostukseen.</p> <p>OK. Kuvausta tarkennettu lausunnossa esitetyn mukaisesti.</p>

<p>sen hillintään liittyviin raaka-ainetarpeisiin ei todellakaan voida vastata yksinomaan kierrätyksen kautta, tulee kaivannaisteollisuuden ja muiden elinkeinojen yhteensovittamisen edellytyksiä vahvistaa. Vuonna 2022 GTK jatkaa Suomen syvimmän tutkimuskäyttöön tarkoitettun reiän kairaamista Etelä-Kuusamossa. Tutkimuksen tavoite on saada uutta tietoa syvällä kallioperässä olevien kohteiden tutkimukseen ja kallioperän alueelliseen 3D-mallinnukseen.</p> <p>Ilmastonmuutos ja energia: Käynnissä oleva energiamurros vaikuttaa maakunnan turvepohjaiseen energiatuotantoon dramaattisesti. Oikeuden mukaisen siirtymän (JTF) valmistelu on vielä kesken, mutta maakunnassa tulisi valmistautua myös polttoon pohjautumattomien teknologioiden hyödyntämiseen osana siirtymän toteutusta. Soiden, myös ennallistettavien, rooli hiilen sidonnassa eli hiilinieluina on merkittävä. Uusiutuvan fossiilista energiaa korvaavan energian tuotannossa geotermisellä energialla on huomattava potentiaali erityisesti geologisesti ainutlaatuisen Muhos-muodostuman alueella, joka kattaa merkittävän osan Oulun seutukuntaa. Kivi rakennusmateriaalina on kestävä ja pitkäikäistä ja luonnonkivi hyvin suunniteltuna on myös helposti kierrätettävää. Myös kaivoksilta tulevan laatukriteerit täyttävän sivukiven käyttörakennusmateriaalina on ympäristöä ja energiaa säästävää. Julkisissa hankintapäätöksissä kivit tuotteiden tuotantoketjun ja logistiikan kokonaishiilidioksidipäästöt ovat tärkeä huomioida. Verrattuna ulkomaalaisiin kivit tuotteisiin Suomalaisten kivit tuotteiden hiilidioksidipäästöt ovat huomattavasti alhaisemmat. Tämän ja myös Suomalaisten yritysten kilpailuaseman ja työllistämisen kannalta olisi hyvä suosia kotimaisia raaka-aineita.</p>	<p>OK. Turpeen korvautuminen uusilla teknologioilla on huomioitu ympäristöselvityksessä.</p> <p>Geotermisen energia potentiaali lisätty ympäristöselostukseen.</p>
<p>Keski-Pohjanmaan yrittäjät 20.10.2021</p> <p>Nuorten osallisuuden tuunaaminen: lisäksi muistettava edistää nuorten yrittäjyyskasvatusta kaikissa eri asteen oppilaitoksissa. Sekä sisäinen että ulkoinen yrittäjyys on oltava mukana oppisuunnitelmissa. Lisäksi yrittäjyyskasvatuksen painoarvo tulee ylläpitää myös opettajakoulutuksessa.</p> <p>Koulutuksen, palveluiden ja harrastusten saavutettavuus: tulee lisätä vahvemmin yrittäjyyskasvatus ja sen sisällöt.</p> <p>Mahdollistava alue- ja väestörakenne: syytä kiinnittää erityistä huomiota yritysten sijoittumisesta ja heille tarjottavasta palvelurakenteesta tasapuolisesti alueelle, näin turvataan sekä työpaikat että kuntien ja kaupunkien veto- ja pitovoima. Tärkeää että alueellinen yhteistyö elinkeinoelämän edistämässä palvelee sekä suurempia kuin pienempiä paikkakuntia.</p> <p>Yrittävä ja uudistuva Pohjois-Pohjanmaa: Tulevaisuuden rakentaminen kuntien palvelujen tarjonnassa rakentuu niin, että julkinen taho ei kilpaile alueella tarjottavien tai olemassa olevien kilpailukykyisten ja laadukkaiden palveluja tuottavien yrittäjien kanssa, on ideologisesti ja toiminnallisesti merkittävä asia.</p> <p>Yrittäjyyden kasvua, työllisyyttä työelämän muutoksia tukevien toimintaympäristöjen parantaminen</p> <p>Kansainvälisesti houkutteleva ja menestyvä Pohjois-Pohjanmaa: Yhteistyö yrittäjien ja päättäjien kanssa edistää lisäksi alueella toimivien yritysten menestymismahdollisuuksia, joka tukee koko alueen vetovoimaa. Matkailun merkitystä tulee korostaa elinvoimaisuuden ja alueen veto- ja pitovoiman parantamiseksi.</p>	<p>Yrittäjyyskasvatus on jo sisältönä ohjelman osiossa ”Yrittäjyyspolkujen monipuolistaminen ja sujuvoittaminen huomioiden omistajavaihdosasiat”, myös kärkihankkeena.</p> <p>Kts edellinen, ei toimenpiteitä.</p> <p>OK. Täydennetty tekstiä ko. kohtaan esitetyn mukaisesti.</p> <p>OK. Ei sisällä varsinaista muutosesitystä. Ei toimenpiteitä.</p> <p>Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategian kärkiteemat ja painopisteet on integroitu ohjelmaan. Ei toimenpiteitä.</p>

<p>Maakuntastrategian toimeenpanossa on huomioitava Kalajoen merkitys matkailussa myös lähialueen kuntien matkailun keskittymänä.</p>	<p>Keskeiset matkailukeskukset ovat osa maakunnan aluerakennetta. Maakunnan viisi matkailun kärkikohdetta ovat Ruka-Kuusamo, Syöte, Oulu, Rokua Geopark ja Kalajoki tunnustetaan vahvasti matkailustrategiassa. Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Metsäkeskus 10.11.2021</p> <p>Ohjelman laadinta on ollut moniulotteinen kokonaisuus ja on ajoittunut ajankohtaan, jota ovat leimanneet monet globaalit haasteet ja niiden tuomat epävarmuudet tulevista toimintamahdollisuuksista.</p> <p>Esitämme, että maakuntahallinnon itse tuottamien ohjelmien lisäksi tuodaan esille yhteys maakunnan toimijoiden tuotamiin ohjelmiin, kuten Pohjois-Pohjanmaan alueellinen metsäohjelma 2021–2025. Arvioinnissa ehdotettujen uusien verkostojen luomisen sijaan metsäalan osalta esitetään, että maakuntaohjelman kehittämisessä ja toteutuksessa luodaan tiivis yhteys maakunnalliseen metsäneuvostoon ja Metsäkeskukseen, joiden toiminnan pysyvyys perustuu lainsäädäntöön ja tehtävänä on alueellisen metsäohjelman laatiminen ja toteuttamisen edistäminen.</p> <p>Aluekehittämisen lainsäädännön uudistuksen yhteydessä on otettu käyttöön toimintamalli, jonka tavoitteena on lisätä valtion ja maakuntaliiton sekä muiden aluekehittämistoimijoiden välistä vuorovaikutusta. Esitämme, että Metsäkeskus ja metsäneuvosto tulisi kutsua toimintamallin kuuluviin aluekehittämisen keskusteluihin, jotka ohjelmaluonnoksen mukaan on tarkoitus toteuttaa seuraavan kerran helmikuussa 2022. Lisäksi esitämme, että Metsäkeskuksen aloitteesta jo aiemmin toteutettuja kumppanuustapaamisia kehitetään toteuttamaan sopimuksellisen yhteistyön toimintamallia ja ohjelman seuranta. Alueellisen metsäohjelman mittareiden hyödyntämisen mahdollisuutta maakuntaohjelman seurannassa tulisi tarkastella osana painopisteiden etenemisen seuranta.</p>	<p>Yhteistyön ja kumppanuuden merkitystä on nostettu esiin ohjelmaan. Kestävän kasvun toimenpiteiden määrittämisessä, edistämässä ja toteutuksessa sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden seurannassa merkittävässä roolissa ovat alueen toimijat. Keskeisiä ovat eri sektorien alueellisista ohjelmista vastaavat tahot, kuten ELY-keskus (maaseutuohjelma) sekä Metsäkeskus (alueellinen metsäohjelma).</p> <p>Osallistujat ALKE-keskusteluihin päätetään kulloisenkin agendan perusteella. Pohjois-Pohjanmaan liitto suhtautuu positiivisesti yhteistyön kehittämiseen.</p> <p>Maakuntaohjelman seuranta muodostuu määrällisten maakuntaohjelmaan kirjattujen mittareiden lisäksi laadullisesta seurantaraportista, jossa huomioidaan saatavilla oleva Alueellisen metsäohjelman seuranta soveltuvin osin. Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartta on laadittu tiiviissä yhteistyössä alueellisen metsäkeskuksen kanssa ja Alueellisen metsäohjelman toimenpiteet Ilmastokestävä metsätalouden osalta on sisällytetty ilmastotiekarttaan. Metsäkeskus vastaa AMO:n seurannasta.</p>

Perusteluna edellä esitettyyn Metsäkeskus toteaa, että ohjelmaluonnoksessa metsäklusteri on lähes kaikkialla läsnä, mutta pääosin näkymättömissä, sisältökärjissä metsät mainitaan hiilinieluna. Pohjois-Pohjanmaan merkittävät metsävarat ja niihin perustuvat tuotannolliset kehittämismahdollisuudet on sisällytetty biotalouden- ja jalostuksen kokonaisuuteen. Metsävarojen taloudellista hyödyntämistä edistäviä investointeja on valmisteilla ja uusiutuvan energiantuotannon lisäyksen olennainen osa on tuulivoiman rinnalla metsäperäinen raaka-aine. Puun monipuolinen ja pitkäkestoinen käyttö rakentamiseen ja uusiin kuiduttavan teollisuuden tuotteisiin tarjoaa kehityspotentiaalia ja hiilinielun alueelle. Lisäksi ohjelmaan on kirjattua kasvavia odotuksia matkailulle ja lähivirkistykselle, jotka usein perustuvat metsäalueisiin. Ohjelman linjaukset luovat odotuksia käynnistyvässä maakuntakaavan uudistamisessa metsäalueiden käytön suuntaamiseen.

Vaalimme lähiluonnon laatua (s. 14): Metsäkeskus esittää, että luontoliikuntamahdollisuuksien kehittämisen verkostoihin kirjataan mukaan maanomistajatahot yhteissuunnittelun osapuolena.

Mahdollistava alue- ja väestörakenne (s. 19): Metsäkeskus muistuttaa, että kansainvälisten osaajien rekrytoinnissa on tuettava tulijoiden perehdyttämistä toimialojen suomalaiseen lainsäädäntöön ja työn laadunvarmennukseen esimerkiksi metsä- ja ympäristölainsäädännön vaatimukset. Esitys liittyy myös sivun 27 kohtaan "Kansainvälinen ja houkutteleva osaavalle työvoimalle".

Sivulla 21, Väyläverkon kehittämisessä ja kunnan turvaamisessa on tarve kiinnittää huomiota julkisen tieverkon lisäksi yksityistieverkon palvelukykyyn. Metsäkeskus esittää, että väyläverkostoa koskevaa kärkihanketta täsmennetään: Julkisen ja yksityisen väyläverkoston kehittäminen ja kunnan turvaaminen.

Yrittävä ja uudistuva Pohjois-Pohjanmaa (s. 23): Maakuntaohjelman laadinnan ajankohta sisältää merkittäviä ulkoisia muospaineita, jotka kohdistuvat erityisesti maaseudun yritystoimintaan. Näitä ovat mm. Turpeen käytön väheneminen, puun käytön lisääntyminen ja maaseutuelinkeinoihin liittyvät yhteiskunnan rajoitukset ja kannustejärjestelmät. Näihin muutoksiin liittyy pienten yritysten pääoman arvon aleneminen ja uuden toiminnan käynnistämiseen liittyvät investointitarpeet. Muutoksen läpikäynti edellyttää aihepiiriin haltuun ottamista yritys- ja työvoimapalveluissa, joissa samaan aikaan toteutetaan laajoja muutoksia. Metsäkeskus esittää, että em. Muutosnäkyminen kirjataan ohjelmaan ja muutostyökykyden sisältökärkiin lisätään yritysten tukeminen ulkoisten muutosten kohtaamisessa.

Verkostoitunut innovaatiotoiminta ja vahvat ekosysteemit (s. 28): Sisältökärjissä TKI-toiminnan kasvattaminen kaikilla seuduilla. Todetaan, että luonnonvaroihin perustuvan kehitystoiminnan edellytyksenä on maakunnan tasapainoinen kehittäminen ja maantieteellisesti Ouluun sijoittuvan tutkimus- ja kehitystoiminnan kohdentaminen koko maakunnan kehitystarpeisiin.

Luonnonvarojen kestävään käyttöön ja kiertotalouteen pohjautuvien tuotteiden, palvelujen ja liiketoiminnan kehittäminen: korkean jalostusarvon tuotteet ja pitkään hiiltä sitovien tuotteet, puurakentaminen -lisätty bio- ja kiertotalouden sisältökärkiin. Puun monipuolinen ja korkean jalostusasteen käyttö on Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartan yhtenä tavoitteena.

OK. Lisätty s. 15/51.

OK. Lisätty näkökulma ja tarkennettu tekstiä ohjelman osi-
ossa "Kansainvälinen ja houkutteleva osaavalle työvoimalle."

OK. Päivitetty kärkihanketta lausunnossa esitetyllä tavalla.

Maakuntaohjelma ei tarkastele asioita toimialatasolla, muutospaineet kirjattu ilman toimialoja. Ei toimenpiteitä.

Ei sisällä muutosesitystä, ei toimenpiteitä.

<p>Kestävästi kasvava Pohjois-Pohjanmaa ja Vihreän siirtymän tukeminen (s. 35): Metsäkeskus esittää, että energiantuotannon osalta tuulivoimakehittämisen ohella tuodaan esille metsäenergian hyödyntäminen lämmöntuotannossa siirtäessä pois turpeen käytöstä. Sisältökärkiin “Luonnonvarojen kestävään käyttöön pohjautuvien tuotteiden, palvelujen ja liiketoiminnan kehittäminen” -luetteloon esitetään lisättäväksi rakentaminen.</p> <p>Katsaus rahoitusohjelmiin: Kattavasti kuvattu EU:n rahoitusohjelmia. Olisi hyvä todeta myös kansallisia ohjelmia, jotka tukevat esitettyjen toimenpiteiden toteuttamista, mikäli niiden varoja kohdennetaan Pohjois-Pohjanmaalle (esim. HELMI ja ohjelmakaudella käyttöön otettava uusi metsätalouden kannustejärjestelmä ja siihen liittyvä rahoitus).</p> <p>Seurantamittarit: Paljon teemakohtaisia mittareita, lisäksi tarve kehittää mittareita, jotka kuvaavat kokonaisuuden kehittymistä. Yksittäisistä mittareista Metsäkeskus esittää, että lähiajan energiantuotannon muutoksen mittareissa tuulivoimakapasiteetin lisäksi voitaisiin seurata metsähakkeen käytön kehitystä.</p> <p>Lausunto ympäristöselostukseen:</p> <p>Yleispiirteisesti mutta kattavasti kuvattu maakuntaohjelman toteuttamisen keskeiset ympäristö- ja muut vaikutukset. Myönteistä on, että esim. ELY:n ja Metsäkeskuksen lakisääteisiin tehtäviin liittyvät ohjelmat nostettu esille otsikon Keskeiset alueelliset ympäristötavoitteet -kohdassa</p> <p>Teeman “Kansainvälisesti houkutteleva ja menestyvä Pohjois-Pohjanmaa” vaikutusarvioon kirjattu: “Kestävä rakentaminen ja liikkuminen vähentää luonnonvarojen käyttöä (++). Vaikutusarvioinnissa tarpeen erottaa uusiutumattomien ja uusiutuvien luonnonvarojen käyttö rakentamisessa. Uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö rakentamisessa voi lisääntyä, kun innovaatiotoiminnalla kehitetään ja otetaan käyttöön ratkaisuja, joilla korvataan uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä.</p>	<p>OK. Metsäenergia on tuotu esille turpeen käytön korvaamisessa. Energianmurrosta seurataan ilmastotiekartassa. Samoin puurakentaminen lisätty.</p> <p>OK. tarkennetaan tältä osin.</p> <p>Liian yksityiskohtainen mittari maakuntaohjelmatasolle.</p> <p>Tarkennettu vaikutusta ympäristöselostukseen: Kestävä rakentaminen ja liikkuminen vähentää uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä (++)</p>
<p>MTK Keski-Pohjanmaa ry 12.11.2021</p> <p>Ohjelmassa hyvin rakennettu sisältö, mutta sen esittämistapaan olisi hyvä kiinnittää huomiota, tai esittämistapa tulisi avata johdannossa. Otsikkotasot ja toisiaan muistuttavat termit kuten “sisältökärjet” ja “kärkihankkeet” menevät helposti lukijalta sekaisin. Pysyäkseen kärryillä, missä osassa ohjelmaa on, täytyy käydä vilkaisemassa sisällysluetteloa. Ohjelma on sopivan pituinen, vaikka lyhentämisen varaakin olisi.</p> <p>Visio avattu todella laajasti, etuna selkeitä pitkän aikavälin tavoitteita, mutta haittana että visioteksti hukkuu ja unohtuu lukijalta. Ohjelman rakenne mukava, hyvä että tavoiteltu muutos kirjoitetaan auki, ja siihen pureudutaan seuraavissa luvuissa tiivistäen asiat sisältökärjiksi.</p> <p>Sivulla 20 “Maaseudun maankäytön suunnittelussa on tärkeää painottaa elinvoimaisten ja hyvinvointia edistävien asuin- ja työympäristöjen sekä resurssiviisaan yhdyskuntarakenteen yhtäaikaista muodostumista”, on erittäin kannatettava ajatus, ja alleviivaamisen arvoinen.</p>	<p>Ei sisällä muutosesityksiä, ei toimenpiteitä.</p> <p>Ei sisällä muutosesityksiä, ei toimenpiteitä.</p> <p>Ei sisällä muutosesityksiä, ei toimenpiteitä.</p>

Vasta sivulla 35 nousee esiin alkutuotanto ja maatalous. Bio- ja kiertotalouteen perustuva uudistuminen ja innovaatio-toiminta –otsikon alla sisältökärkinä on maatalouden kehittyminen hiilensitojana. Tämän näkökulman olisi tarpeen laajentua ja uudistumisen ja innovaatiotoiminnan kautta maatalouden kyky pienentää ruoantuotannon ilmastovaikutuksia myös korostuu. Tässä on nyt siis toinen silmä ummessa.

Biokaasu esillä sivulla 37 ja myös sisältökärjissä. Biokaasun suurin potentiaali lannassa ja nurmirehuissa, joten biokaasu-tuotanto on alueelle varteenotettava mahdollisuus. Energiantuotannon hajauttamisen edut olisivat myös tarpeen tuoda esille.

Sivulla 37 “Tavoitteena maakunnassa puhtaat elintarvikkeet...” hyvä tavoite. Etenkin hyvinvoivien tuottajien saamiseksi toivoisi esitettävän keinoja kärkihankkeissa.

Sivulla 49 Kestävästi kasvava Pohjois-Pohjanmaa –mittaristo on meille pettymys. Maatalousyritysten ja –tuotannon rakennetta olisi järkevää seurata. Esimerkiksi maatilojen lukumäärän vähentyminen on huolestuttavaa. Maatilojen lukumäärän vähentyminen rehellinen mittari kertomaan, miten tähän kivijalkasektoriin tukitoimia saadaan kohdennettua. Ohjelman tavoitteena kuitenkin yritystoiminnan varmistaminen myös maaseudulla ja sen hyötyjen realisointia (s. 26 “maakunta tarjoaa mahdollisuuksia yritystoiminnalle ja elämiselle sekä kaupunkiympäristöissä että maaseudulla” ja s. 35 “Pohjois-Pohjanmaalla biotalous hyödyttää maakuntaa monipuolisesti”).

Sivun 34 ilmastotavoitteet ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ilmeisesti tavoitteena viedä maakuntakaavaan. Maakuntakaava siis rajoittaa toimintaa, ilmaston ja luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiksi määritellyillä alueilla. Tavoiteltu muutos 2025 erittäin ilmastopainotteinen.

Sivulla 35 mainitaan ilmastomaakuntakaava. Tuleeko tästä elinkeinotoimintaa ja kehitystä rajoittava tekijä?

Sivu 35 on Vihreän siirtymän tukeminen, mutta sen alla ei ole tekstiä ja otsikosta vielä oudomman tekee se, että luvun lopussa Kärkihankkeet -listassa kaikki maininnat ovat Vihreän siirtymän tukeminen -väliotsikon alla. Tästä voi ymmärtää, että vihreän siirtymän tukemisesta ei kerrota, mutta tämän laajemman kokonaisuuden “Kestävästi kasvava Pohjois-Pohjanmaa” kärkihankkeet toteutetaan vain vihreän siirtymän tukemisen kautta, eikä esim. Uudistuvan maatalouden sisältöä huomioiden.

Lausunto ympäristöselostukseen

”Maatalous kehittyy hiilensitojana” -sisältökärki on nostettu bio- ja kiertotalous -teemaan vahvistamaan sektorin merkitystä osana biotaloutta. Uudistuva maatalous on erillisenä omana teemanaan ohjelmassa, jossa uudistumisen myötä kehitetään niin sektorin kannattavuutta kuin vahvistetaan maatalouden kykyä pienentää ruoantuotannon ilmasto- ja ympäristövaikutuksia. Tekstiä on muokattu selkeämmäksi.

Biokaasu on yksi tärkeä ja kehitettävä energiamuoto Pohjois-Pohjanmaalla. Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartassa on määritetty tarkemmin biokaasuun liittyviä toimenpiteitä.

Elintarviketuotannon turvaaminen on lisätty sisältökärjeksi. Tarkempia toimenpiteitä on määritetty Pohjois-Pohjanmaan maaseutuohjelmassa.

Kannattavuuden lisääminen on kirjattu selkeämmin ohjelmaan ja sisältökärjeksi. Maakuntaohjelman seurannassa ei käydä läpi yksittäisiä toimialoja. Maatalouden tarkempaa seurantaa toteuttaa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

Pohjois-Pohjanmaa on mukana energiamurroksessa, joka edellyttää uusia energian tuottamisen, varastoinnin ja siirron ratkaisuja. Ilmastomuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen kannalta energia on keskeinen alueidenkäytöllinen kysymys, johon sisältyy sekä energian tuotantoon että kulu-tukseen liittyvä alueidenkäytön yleispiirteinen ohjaus. Energia- ja ilmastovaihemaakuntakaava käsittelee koko maakunnan alueidenkäyttöä ja sen suunnittelua.

Kärkihankkeista on selkeyttämisen vuoksi poistettu yläotsikko ‘Vihreä siirtymä’. Vihreä siirtymä on ‘Kestävästi kasvava Pohjois-Pohjanmaa’ -kehittämisteeman kokoava teema.

<p>Ympäristöselostuksen tekijöitä ei kerrota. Sivulla 8: <i>“Monimuotoisuuden suojelutilanne paranee luonnonsuojelualueverkon kehittymisen myötä ja tehostuneen luontotyypin- ja lajisuojelun ansiosta.”</i> Omituinen maininta, että jokin asia paranee, kun tässä on kyseessä nykytilan kuvaus. Viittaa näin siis suojelun rajuunkin edistämiseen. *</p> <p>Maatalous mainitaan suurimpana päästöjen aiheuttajana. Tarkastelutapa absoluuttinen eikä suhteutettu tuotantoon, mitä suosittelemme lämpimästi! Tarkistakaa, onko myös POP:n maakunta muuta Suomea ruokkiva. **</p> <p>Sivulla 27 maatalouden vesistövaikutus, mutta myös positiivinen vaikutus tulee esiin. Viittaus <i>“Kestävän maatalouden”</i> -tavoitekokonaisuuteen ei johda lukijan ajatusta. <u>Onko kyseessä väärä termi?</u> ***</p> <p>Sivulla 28 Uudistuvan maatalouden ympäristövaikutusten arviointi on hyvä. Tärkeää on painottaa maaseutualueiden elinympäristöjen hyvinvointia. Ympäristöselonteon mukaan vain Kestävästi kasvava Pohjois-Pohjanmaa-kehittämis-tema tukee tätä. Olisiko syytä nostaa esiin se, miten muut kehittämisteemat tukevat maaseutualueita? ****</p>	<p>* Arviointi on toteutettu Pohjois-Pohjanmaan liiton asiantuntijatyönä. Päävastuullisena ympäristöselosteen tekijänä on toiminut erityisasiantuntija Ari Näpänkangas, jonka yhteystiedot esitettiin asetettaessa ympäristöselostus lausunolle.</p> <p>Nykytilanteen kuvauksessa sanalla ‘paranee’ tarkoitetaan tällä hetkellä toteutettavien toimenpiteiden vaikutusta monimuotoisuuden suojelutilanteeseen. Ympäristöselostuksen nykytilan kuvauksella ei ohjata toimenpiteitä, vaan toiminnan ohjaus tapahtuu maakuntaohjelman toimesta.</p> <p>** Hyvä huomio suhteellisuuden ottamisesta mukaan tarkasteluun. Päästöjen aiheuttajien listauksessa on kuitenkin kyse vain objektiivisesta listauksesta, ei muusta.</p> <p>*** Korjattu tavoitekokonaisuuden nimeksi ‘Uudistuva maatalous’</p> <p>**** Ympäri maakuntaa kohdistuvat vaikutukset on esitetty vaikutusten arvioinnissa eri termeillä ja tavoilla</p>
<p>Oulun kauppakamari 5.11.2021</p> <p>Visio 2040 on sinänsä hyvä – ”Pohjoisen hyvinvoinnin ja kasvun rakentaja. Pohdintaan voi tuoda vision asijärjestyksen. Olisiko loogisempi muoto – ”Pohjoisen kasvun ja hyvinvoinnin rakentaja”. *</p> <p>Väestö- ja työpaikkatavoitteen osalta, joka luonnoksessa on +21.000 asukasta, nousee kysymys, että riittääkö se? Huomioon pitää ottaa nettomuutto, eläköityminen, yritysten suurinvestoinnit ja kasvuun liittyvät osaajatarpeet kaikilla toimialoilla sekä perheidenkin näkökulmat. Oulun kauppakamari on arvioinut liittyen, viime aikoina esillä olleisiin väestöennusteisiin, että tarvittaisiin vuosittain 8000 henkilöä alueelle pelkästään ennusteisiin liittyen. **</p> <p>Sisältökärkien osalta Maakuntaohjelmassa olisi hyvä pystyä kiteyttämään toiminnan painopisteitä, tavoitteita ja mittamista. Painopisteitä keskiössä on hyvä olla elinkeinoelämälähtöisyys. Vaikka rahoitusta suuntautuu maakuntaohjelman ja EU-rahoituksen ohjeiden kautta PK-yrityksille, niin vahvemmin on syytä miettiä myös ”veturiyritykset” ja niiden ympärillä olevien klustereiden rooli – luonnoksessa niiden osa on jäänyt aika pieneksi. ***</p>	<p>*Vision asijärjestys on tarkkaan harkittu ja poliittisesti hyväksytty suunnittelun lähtökohdaksi.</p> <p>** Väestö- ja työpaikkatavoitteita muodostettaessa on hyödynnetty Tilastokeskuksen tilastoja, valtakunnallisia ennakkointiraportteja ja Pohjois-Pohjanmaan liiton selvityksiä sekä huomioitu tiedossa olevat suuret investoinnit. Tavoitteita voidaan seurannan edetessä uuden tietämyksen valossa päivittää. Muutoksen suunta on tavoitteissa tärkein viestittäessä maakunnasta ulospäin eli Pohjois-Pohjanmaa profiloituu jatkossakin kasvun maakunnaksi.</p>

<p>Oulun kauppakamarin ja elinkeinoelämän painopisteet ovat; osaavan työvoiman saatavuus kotimaasta ja työperäisesti, ja myös perhe huomioiden, investointien edistäminen, saavutettavuus sekä yritysten kasvu ja kansainvälistyminen. Maakuntaohjelman osalta näitä näkökulmia on hyvä myös miettiä sisältökärkiin. ****</p>	<p>*** Elinkeinoelämälähtöisyys on yksi ohjelman lähtökohdista. Pk-yritysten kasvun tukemisen ohella Pohjois-Pohjanmaan aluekehittämisessä korostuu suurteollisuuden kilpailukyvyyn vahvistaminen ja toimialojen uudistaminen. Ei aiheuta toimenpiteitä.</p> <p>**** Osaavan työvoiman saatavuus sekä työ- ja koulutusperäinen maahanmuutto sekä saavutettavuus ja yritysten kasvu ja kansainvälistyminen ovat vahvoja ohjelman painoaloja. Ei toimenpiteitä.</p>
<p>Pelastetaan vaelluskalat ry. 3.11.2021</p> <p>Maakuntaohjelmassa on tavoite- ja arvomuotoista tekstiä (s. 10 ja 14) maakunnan luontoarvoista ja monimuotoisuuden huolestuttavasta katoamisesta. Teema ei kuitenkaan ulotu ohjelman sisältökärkiin ja hankkeisiin, vaikka Pohjois-Pohjanmaan Liitolla on taustaa virtavesien ennallistamisessa, esim. n. 4,5 milj. € *</p> <p>Oulujoen vesistövisio-hanke (Arvovesi) valmistuu ensi vuonna. Pohjois-Pohjanmaan Liitto on hankkeessa mukana, ja siltä odotetaan maakuntaohjelmassa periaatteellista tahdonilmausta siitä, että se on vahvasti mukana vesistövisioon toimeenpanossa **</p>	<p>*Lisätty kohtaan ”Vaalimme lähiluonnon laatua ja vahvistamme luontoyhteyttä” seuraava kappale:</p> <p>Maakunnassa sijaitsee luontoarvoiltaan tärkeitä ja valtakunnallisesti merkittäviä meri-, järvi- ja jokialueita. Meri, järvet ja joet/purot ovat monille lajeille tärkeitä elinympäristöjä. On olennaista ylläpitää ja parantaa uhanalaisten lajien kuten vaelluskalojen ja jokihelmisimpukan elinympäristöjä sekä toteuttaa toimenpiteitä (mm. kalatiet, alasvaellusreitit, tierumpukorjaukset, pienten patojen/vaellusesteiden purku) vaelluskalojen vaelluksen mahdollistamiseksi. Myös vedenlaatuun kiinnitetään huomiota erilaisten kunnostus- ja ennallistamistoimenpiteiden avulla valuma-alueilla. Toimenpiteet vaikuttavat positiivisesti vesiympäristöjen virkistyskäyttöön, lisäävät ihmisten ymmärrystä uhanalaisista lajeista sekä vahvistavat ihmisten luontoyhteyttä.</p> <p>Sisältökärkiin on lisätty:</p> <p>Vesistöjen valuma-alueilla sekä joki-, järvi- ja merialueilla tehdään kunnostus- ja ennallistamistoimenpiteitä vedenlaadun ja uhanalaisten lajien elinympäristöjen parantamiseksi. Vaelluskalojen vaellusmahdollisuuksia edistetään monin eri keinoin. Merialueen, järvien ja jokien virkistyskäyttöarvo paranee ja ihmisten luontoyhteys vahvistuu.</p> <hr/>

Vaalimme lähiluonnon laatua ja vahvistamme luontoyhteyttä:

Perustelutekstiin lisättäväksi linjaukset: Toimimme vaelluskalakantojen luonnollisen lisääntymisen palauttamiseksi koko Oulujoen vesistöön. Edistämme kaikille lajeille sopivan vaellusyhteyden avaamista mereltä latvavesien kutualueille, vaellussiian ja järvitaimenen luonnonkierron turvaamista Oulujärveen laskevissa joissa, ekologisten ympäristövirtaamien määrittelyä ja muita ennallistavia, elvyttäviä ja kompensoivia toimia jokiluonnon monimuotoisuuden palauttamiseksi. Suomen viidenneksi suurimman vesistöalueen jokiluonnon elvyttäminen on kahden maakunnan yhteinen haaste. ***

Maakunnan liitto edistää EU:n vesipuidedirektiivin edellyttämää Oulujoen voimalaitoslupien pikaista päivittämistä, ja si-
toutuu vaikuttamaan siihen, että lupamuutosten viranomaistyöhön on käytettävissä riittävät resurssit. ****

Oulujoen voimalaitosarkkitehtuurin maailmanperintöstatuksesta ei saa aiheutua estettä vaelluskalan luonnonkierron
kehittämiseksi Oulujoen vesistöä. *****

Ehdotus lisättäväksi sisältökärkein: Pohjois-Pohjanmaan liitto käynnistää usean vuoden mittaisen Oulujoen vesistön
hankeohjelman, jossa edistetään Arvovesi-prosessin kehittämistoimenpiteitä, Merikosken ennallistamishanketta ja mui-
den voimalaitosten ohitusuomia, ympäristövirtaamia ja lisääntymisaluekunnostuksia, sekä päivitetään pikaisesti mm.

*Pohjois-Pohjanmaan liitto on hallinnoinut lijoen vesistöalueen kehittämiseen (erityisesti vaelluskalakannat) liittyviä hankkeita 2015–2021. Iijoki on arvioitu kansallisessa kalatie-strategiassa (2012) yhdeksi strategian kärkikohteista. Ijoen asemaa kärkikohteiden joukossa tukee joen oma kalanvilje-lyn avulla säilytetty lohikanta, patojen sijainti lyhyellä jokijak-solla joen alajuoksulla sekä patojen yläpuolella olevat laajat vaelluskaloille soveltuvat lisääntymisalueet. Pohjois-Pohjanmaan liitto näkee tarpeelliseksi, että koko maakunnan alu-eella edistetään laajasti virtavesien ja vaelluskalakantojen ti-laa. Yksittäisten hankkeiden osalta päätökset osallistumi-sesta ja rahoittamisesta tehdään tapauskohtaisesti.

**Pohjois-Pohjanmaan liitto osallistuu Oulujoen vesistöalueen vesistövisiohankkeen (ARVOVESI) neuvottelukunnan ja kahden alatyöryhmän työskentelyyn. Pohjois-Pohjanmaan liitossa katsotaan tarkoituksenmukaiseksi odottaa vesistö-visiohankkeessa laadittavan vision ja sitä tukevien toimenpi-teiden ja linjausten valmistumista. Maakuntaohjelmaan ei ole syytä kirjata erillistä tahdonilmausta, sillä visiotyön ta-voitteena on, että eri osapuolet hyväksyvät laadittavan vision yhteisesti joka tapauksessa.

***Luonnonvarakeskus selvittää Oulujoen vesistöalueen vaelluskalakantojen palauttamismahdollisuuksia osana AR-VOVESI-hanketta. Oulujoen vesistöalue on erittäin laaja ja sen vaelluskalakannoista puhuttaessa on huomioitava alu-teen eri osien vaihtelevat ja erilaiset olosuhteet. Pohjois-Poh-
janmaan liitto tukeutuu Oulujoen vesistöalueen vaelluskala-
kantojen edistämiskysymyksessä eri tahojen kanssa yhdessä muodostettavaan näkemykseen. Tätä työtä tehdään mm. ARVOVESI-hankkeessa. Aihe vaatii joka tapauksessa lisäselvi-
tyksiä. Esimerkiksi Oulujoen pääuomassa lohille ja meri-
taimenille soveltuvia lisääntymis- ja poikastuotantoalueita on nykytilassa äärimmäisen vähän. Vaelluskalojen palautta-
minen alueelle vaatisi suuria muutoksia nykytilaan mm. van-
hojen uomien vesittämisen osalta.

seuraavat perusselvitykset: Vesivoimalaitosten lyhytaikaissäädön vaikutustutkimukset (1994) ja Kalataloudellinen puorselvitys Montan voimalaitoksen alapuolisella Oulujoella (2003) *****

Mittaristoon esitämme lisättäväksi seuraavaa: *****

Oulujoen vesistön hankeohjelman edistyminen
Merikosken kalatien nousu- ja lajistoseuranta
Montan ylisiirtolaitteen nousu- ja lajistoseuranta
Leppikosken kalatien (kansallisen kalatiestrategian kärkihanke) toteutuksen ja toiminnan seuranta

****Oulujoen vesistöalueen voimalaitosten mahdollisen velvoitemuutosprosessin käynnistämisen looginen taho on Lapin ELY-keskus, joka on käynnistänyt vastaavat prosessit myös lijoella ja Kemijoella. Maakuntaohjelmatasoinen kehittämissuunnitelma ei ota kantaa yksittäisiin velvoitemuutosprosesseihin.

****Hanke ei ole ristiriidassa vaelluskalojen luonnollisen elinkierron palauttamisen kanssa.

*****Pohjois-Pohjanmaan liitto päättää yksittäisten vesistöalueiden hanketoimintaan osallistumisesta tapauskohtaisesti. Liitto ei voi sitoutua esitettyyn hankeohjelmaan ilman tietoa rahoituksesta tai hankeohjelman tarkemmasta sisällöstä. Liitossa kannatetaan luonnon monimuotoisuutta ylläpitäviä ja edistäviä toimenpiteitä.

*****Ei ole maakuntaohjelmatasoa asia. Hankeohjelmaan on otettu kantaa edellä. Kalojen vaellusta edistävien ratkaisujen (esim. kalatiet) seurantavastuu ja päätäntävalta niiden ylläpidosta kuuluu niistä vastaaville toimijoille. Maakuntaohjelmaan ei kirjata sellaisten hankkeiden tai toimenpiteiden edistämistä tai seurantavastuita, joiden osalta Pohjois-Pohjanmaan liitolla ei ole päätäntä- eikä toimivaltaa.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

11.11.2021

Luonnos on hyvässä vaiheessa, mutta mielestämme siitä voisi vielä saada paremman seuraavin parannusehdotuksin:

- Ohjelmaa toteutetaan monin eri keinoin ja monitoimijaisesti. Useissa kohdin toimen esitetään laadittava erityisohjelma. Maakuntaohjelman tulisi kuitenkin sisältää kuvauksia myös konkreettisista toimenpiteistä ja toimia voisi vielä priorisoida tarkemmin. Ohjelmaluonnos sisältää kohtuullisen vähän kuvausta mitä uutta tai merkittävää laitetaan liikkeelle seuraavan 4 vuoden aikana, tai mitä kehitysloikkia maakunnassa olisi tarpeen tehdä. Toimien kuvausta tulisi viedä lähemmäksi ihmisten ja yritysten arkea. Toimenpiteistä tulisi näkyä, että kyse on nimenomaan Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmasta - toimet kohdistetaan maakuntamme paikannettuihin kehittämiskohteisiin ja paikannettuihin erityisvahuuksiin. Hallintouudistuksissa kehittämisen kärki tulisi olla palvelujen laadun, saavutettavuuden ja vaikuttavuuden teemoissa ja jatkuvuuden turvaamisessa – ei vain itse hallintouudistuksen toteutuksessa
- Luonnos on vielä tällä hetkellä mitaltaan varsin pitkä sisältäen toistoa ja tarpeettoman paljon taustoitusta. Ohjelman hahmottamista ja muistettavuutta lisäisi, jos kuvausta tiivistää ja tyyli olisi toteavampaa. Ohjelman sisältökärjet vaativat vielä sisällöllistä monipuolistamista ja tekstien muotoilua sekä viimeistelyä. Kaiken kaikkiaan maakuntaohjelman luonnos on kuitenkin jo nyt sisällöllisesti hyvässä vaiheessa vastaten hyvin alueen kehittämistarpeisiin

Tarkempia huomioita sisällysluettelon otsikoittain:

- **Pohjois-Pohjanmaan väestö- ja työpaikkatavoitteet (s .8):** Asiakirjassa kuvataan maakunnan väestö- ja työpaikkatavoitteet. Molemmat asetetaan vuodelle 2040. Koska maakuntaohjelma koskee vuosia 2022–2025, voisi tavoitteita harkita asetettavan myös vuodelle 2025. Esitetty väestötavoite ja sen oletukset ovat erittäin tavoitteellisia. Tilastokeskuksen syksyn 2021 väestöllinen trendiennuste esittää maakunnan väestömäärän huomattavasti alhaisempana vuodelle 2040. Tilastokeskuksen ennuste perustuu viime vuosien kehityksen jatkuvuudelle, eikä se tunnista maakunnallisia muutostekijöitä. Ohjelmaan voisi avata tiiviisti tekijöitä, jotka tukevat väestökasvatavoitteen toteutumista – työpaikkatavoitteissa näitä avataan. Varsinkin kuntien välisen nettomuuton lisäys arvioidaan tulevina vuosikymmeninä varsin suureksi.
- **Varmistamme yhdenvertaisen ja turvallisen Pohjois-Pohjanmaan (s.15):** Luonnoksen hyvinvointitalousluvut sisältävät kuvausta, jotka voisivat olla osa kansallisia politiikkaohjelmia tai julistuksia. Esitetyt yleiskuvaukset eivät nosta esiin aluetarpeita tai seutujen erilaisuudesta kumpuavia kehittämiskohteita. Useat esitetyt sisältökärjet hyvinvointitalous- ja kulttuuriteemoissa ovat abstrakteja mainintoja – konkreettisia kuvauksia toimista voisi lisätä.
- **Yrittäjyyden kasvua, työllisyyttä työelämän muutoksia tukevien toimintaympäristöjen parantaminen (s.22):**
- “Yrittäjien jaksaminen ja riskien arvioiminen yritystoiminnan eri vaiheissa, esimerkiksi ajankäytön hallintaa mitaamalla.” Ehdotamme esimerkin poistamista.

Maakuntaohjelma on kokoava ohjelma ja tavoite on ollut valmistella ilmiölähtöinen ohjelma. Ohjelmassa on haettu uutta ajattelua aluekehittämiseen ja tavoittelee siirtymistä kohti kokonaisvaltaisempaa strategista ajattelumallia. Ei toimenpiteitä.

Ohjelmasta tullaan tekemään tiivistelmä ja kansanpainos viestintäsuunnitelman mukaisesti.

Väestötavoitteen selitetekstissä on mainittu vuosittainen kasvu, josta voi johtaa välitavoitteen vuodelle 2025. Työpaikkamäärä on seurantamittaristossa ja sille on asetettu kasvutavoite. Ohjelman seurannan yhteydessä tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain. Väestötavoitteen taustalla ovat työllisyystavoitteen pohjalla olevat oletukset, muulta osin esimerkiksi syntyvyyden osalta väestötavoitteen taustoja on ohjelmassa jo avattu.

Hyvinvointitalousajattelua on kansallisesti edistetty muutama vuoden ajan. Esimerkiksi Kansanterveyden neuvottelukunnassa Pohjois-Pohjanmaa on otettu kansalliseksi esimerkiksi laadittaessa kansallista hyvinvointitalouden tiekarttaa. Maakunnassa on jo pitkää tehty määrätietoista hyvinvointityötä ja tuettu kuntia niiden omassa hyvinvoinnin edistämistyössä. Hyvinvointisopimus ohjaa toimintaa. Maakuntaohjelman ohjausvaikutus on moninainen.

OK. Poistettu.

<ul style="list-style-type: none"> - “Osalla aktiivisen kasvun edistäminen, osalla olemassa olevan markkinan hallitseminen” Irrallinen lause, josta tarkoitus ja kohderyhmä eivät kunnolla aukea - “Tuottavuuden kehittäminen tärkeimmillä toimialoilla.” Onko ohjelmassa tarpeellista rajata tuottavuuden kehittämistä vain tietyille toimialoille? - Tässä on asiavirhe: “Työ- ja elinkeinopalveluiden siirto kunnille tapahtuu vaiheistettusti vuoden 2024 alusta.” Tämän hetken tiedon mukaan siirto tapahtuu vuoden 2024 aikana, ei alusta. - Muutoskyvykkyyden vahvistaminen yrittäjyydessä ja elinkeinoelämässä (s.23): “Tietoliikenneverkot ovat isoin merkittävä panostus yritysten toimintojen digitaalisuuteen ja uudistumiseen uusien liiketoimintamallien, kansalliseen ja kansainväliseen markkinointiin sekä jatkossa myös vastuullisuusraporttienluomiseen.” Tietoliikenneverkot ovat perusinfraa, jonka tulee olla kunnossa. Näin ollen pohdittavaksi, onko se merkittävin panostus liiketoimintamalleihin, markkinointiin ja vastuullisuusraporttien luomiseen? - Yritysmuotoisuuden lisääminen päätöksenteossa ja palveluissa (s.24): Ohjelmaluonnoksen yritysmuotoisuuden luvun ydinsanomien eivät avaudu helposti – varsinkin kun seuraavassa luvussa mainitaan, että yrittäjyyden edellytykset ovat maakunnassa erinomaiset. Onko luonnoksen viesti, että julkinen hallinto on este yrittäjyydelle? Tämän ohjelmaosion viestit ja kehittämiskuvaukset tulee tarkistaa ja kuvata selkeämmin - Kansainvälinen ja houkutteleva osaavalle työvoimalle (s.27): Ohjelmassa on tuotu hyvin esille työperäisenkin maahanmuuton osalta se, että keskeistä onnistumisessa on kotoutumisen tukeminen. Huomioitu on myös kansainväliset opiskelijat, joiden alueelle työllistymiseksi ja sitä kautta jäämiseksi joudutaankin tekemään paljon työtä. Ohjelmassa ei sen sijaan ole maininta siitä, mikä on maakunnan tahtotila pitää huolta täällä jo olevien ulkomailta muuttaneiden potentiaalinen hyödyntämisestä. Jotta kansainvälisissä rekrytoinneissa ja osaajien alueella pitämässä onnistutaan, on oleellista, että järjestelmä ja ilmapiiri mahdollistavat työttömäksi jääneiden työmarkkinoille pääsyn. Työnantajien valmiudet ja halukkuus rekrytoida ulkomailta Suomeen muuttaneita on ratkaisevassa roolissa. Kärkihankkeeksi on muotoiltu “Työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton lisääminen”. Pitäisikö sen olla mieluummin muodossa “Työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton lisääminen ja ulkomaisen työvoiman alueella pitäminen”? - Verkostoitunut innovaatiotoiminta ja vahvat ekosysteemit ja TKI-toiminta (s.28): Voisiko kärkitoimenpiteissä olla mainittuna myös tutkimusinfrastruktuurin jatkuva kehittäminen sekä yritysten kytkeminen niiden käyttöön ja tutkimustulosten hyödyntämiseen/kaupallistamiseen? - Liikenne ja digitaalisuus kansainvälisen kilpailukykyyn näkökulmasta (s. 31): Pohjois-Pohjanmaan TEN-T tavoitteet ovat hyvin kirjattu. Olisiko tässä lisäksi syytä todeta, että tulevissa Liikenne12-suunnitelman päivityksissä TEN-T ydinverkkokäytävän laajennus tulee ottaa huomioon aiempaa paremmin toimenpideohjelman sisällössä? 	<p>Sopii kontekstiin. Ei toimenpiteitä.</p> <p>OK. Muutettu.</p> <p>OK. Korjattu asiavirhe</p> <p>OK. Tärkeä asia ja on huomioitu.</p> <p>Ei sisällä muutosesitystä. Ei toimenpiteitä.</p> <p>OK. Kansainvälinen ja houkutteleva osaavalle työvoimalle: Kärkihanke on muotoiltu ehdotuksen mukaisesti muotoon “Työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton lisääminen ja ulkomaisen työvoiman alueella pitäminen”.</p> <p>OK. Lisätty kärkihankkeisiin.</p> <p>OK. Lisätty ko. kohtaan esitettyllä tavalla.</p>
---	---

- **Uudistuva maatalous (s. 37):** Maaseutuelinkeinot ovat suuressa murroksessa. Maatalous on huomattava työllistäjä ja tulontuoja useilla seuduilla, mutta moni tila kohtaa akuutisti vakavia ongelmia. Ohjelmassa voisi tarkemmin nostaa esiin maatalouden kehittämistarpeita ja toimia tilanteen parantamiseksi. Esimerkiksi elintarviketuotannon turvaaminen ja kannattavuuden kehittäminen ovat keskeisiä kehittämisen kärkiä.

Ohjelman seuranta: ELY-keskus esittää, että ohjelman seurantaan (ohjelmakärki Kestävästi kasvava Pohjois-Pohjanmaa) otetaan mukaan edellisessäkin maakuntaohjelmassa ollut vesien hyvän tilan saavuttamista kuvaava mittari. Mittariin saadaan kattava päivitystieto vain kuuden vuoden välein, joten seuraava päivitys on tulossa vasta alkavan maakuntaohjelmakauden lopulla. Vesienhoitotyön yhteydessä käyttöön otettu valtakunnallinen mittari antaa kuitenkin hyvän kuvan vesistöjen pitkän aikavälin kehityksestä ja luontoympäristössä tapahtuvat muutokset ovatkin yleensä hitaita ja toimenpiteiden vaikutukset näkyvät viiveellä. Luonnon monimuotoisuuden edistämiseen kohdennetaan tulevana vuosina runsaasti resursseja mm. HELMI-elinympäristöohjelman kautta. Välittömiä tuloksia kuvaavana seurantamittarina olisi mahdollista käyttää ”Hoidetut jakunnostetut luontokohteet, kpl”. Tähän mittariin saadaan vuosittain päivittyvä tieto; tiedontuottajina ELY-keskus ja Metsähallitus.

Lisäksi määrällistä seuranta ei tulisi järjestää itsenäisenä tai erillisenä tilastovastaavien työnä, vaan määrällinen ja laadullinen seuranta tulisi olla osa ohjelmateeman (ilmiöalueen) seuranta, jolloin ilmiökokonaisuuden erityisasiantuntijat voivat käydä tulkitsevaa pohdintaa mitkä tekijät selittävät muutoksia.

Lausunto ympäristöselostuksesta ja vaikutusarvioinnista:

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2022–2025 ympäristöselostus ja ympäristövaikutusten arviointi on laadittu laadukkaasti ja monipuolisesti. Selostuksessa on kuvattu ympäristön nykytilaa ja viimeaikaista kehitystä niiden ympäristötekijöiden osalta, joihin maakuntaohjelman toteuttamisella voidaan ja pyritään vaikuttamaan. Ohjelmassa on myös esitetty ja lyhyesti kuvattu keskeisiä valtakunnallisia ja maakunnallisia ympäristötavoitteita, joihin osataan pyritään maakuntaohjelman toteuttamisella vaikuttamaan

Maakuntaohjelmassa esitetyt kehittämistavoitteet ovat laajoja ja antavat lähinnä ohjeita ja työkaluja jatkossa erilaisten konkreettisten toimenpiteiden ympäristönäkökohtien huomioimiseksi ja toteuttamiseksi.

Kehittämisteeman "Pohjois-Pohjalainen aktiivinen, hyvä ja toimiva arki" (elinkeinoelämä ja työllisyys) ympäristövaikutukset arvioidaan kohdistuvan pääosin ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen. Teemassa korostuvat lapset, nuoret ja työikäiset. Ikäihmisten huomiointi jää taka-alalle, vaikka ikääntyvän väestön osuus tulee jatkossa kasvamaan. Nykytilan kuvauksessa olisi voinut tuoda esille väestön tiheyden osalta myös väestön ikärakenteen. Nykytilankuvausta voisi paikoin tarkentaa ja tuoda siinä esille edellisen maakuntaohjelmakauden seurantatuloksia, koska monelta osin myös uusi maakuntaohjelma sisältää vastaavan kaltaisia tavoitteita.

OK. Asia on lisätty Uudistuva maatalous -teemaan ja sisältökärkeen.

MITTARI 3:ksi lisätty vesistöjen hyvä tila
MITTARI 4:ksi lisätty kunnostetut ja hoidetut luontokohteet

Laadullinen seuranta sisällyttää määrällisen seurannan tulokset osaksi raportointia ja kehityksen analysointia.

Lisätty kuvausta ikärakenteesta nykytilan kuvaukseen otsikon 'Alue- ja yhdyskuntarakenne' alle.

<p>"Kestävästi kasvava Pohjois-Pohjanmaa" (ympäristö ja kestävä kehitys) kehittämisteeman vaikutusten arvioidaan kohdistuvan suurelta osin maaseutumaisille alueille. Teeman vaikutusten arvioidaan vaikuttavan laajimmin kaikkiin vaikutusosa-alueisiin. Uusien vähäpäästöisten energiamuotojen arvioidaan lisäävän työllisyyttä, mutta myös parantavan luonnon monimuotoisuutta sekä vähähiilistä yhteiskuntaa. Silmiinpistävää oli, ettei aurinkoenergiaa ole mainittu lainkaan maakuntaohjelman uusiutuvien energiavarojen energianlähteenä.</p> <p>Ohjelman tavoitteiden toteutumista on tarkoitus seurata maakuntaohjelman seurantarjestelmän myötä. Seurannan on todettu olevan haasteellista, koska koko maakunnan kehitys tapahtuu useiden pienten hankkeiden kautta, joiden yksittäiset vaikutukset jäävät pieniksi. Seurannan toteutumiseksi ja vaikutusten havainnoimiseksi indikaattoreiden määrittelyyn ja valintaan tulee kiinnittää erityistä huomiota, jotta tulokset ovat peilattavissa konkreettisesti maakuntaohjelmassa asetettuihin tavoitteisiin.</p> <p>Ympäristövaikutusten lieventämistoimenpiteiden osalta, niiden hankkeiden, jotka eivät vaadi lakisääteistä ympäristövaikutustenarviointi menettelyä, ei ole esitetty mikä tahoo valvoo, ohjaa tai seuraa eri hankkeiden ympäristönäkökohtien toteutumista.</p>	<p>AURINKOenergia lisätty s 38/51 sisältökärkiin energialuettelon osalta.</p> <p>Ei edellytetä muutoksia</p> <p>YVA-laissa on hankeluettelo, jossa on määritelty, millaisista hankkeista tai hankkeiden laajennuksista on aina tehtävä ympäristövaikutusten arviointi. Myös luettelon ulkopuolisista hankkeista on tehtävä YVA, mikäli hankkeella on vastaavia ympäristövaikutuksia. Näistä hankkeista ELY-keskus tekee erillisen päätöksen. Ympäristölupa on oltava aina ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavalla toiminnalla. Ympäristölupia myöntävät aluehallintovirasto ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Lisätty tätä kuvaava teksti.</p>
<p>Pohjois-Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu PoPLi ry 11.11.2021</p> <p>PopLi kiinnittää huomiota maakunnan asukkaiden hyvinvoinnin teemaan ja etenkin liikunnan merkityksen esille tuloon ohjelmaluonnoksessa. Liikuntaa ei mainita lainkaan.</p> <p>Pohjois-Pohjanmaa on yksi sairaimmista maakunnista Suomessa. UKK Instituutin johdolle tehdyn laajan tutkimuksen mukaan liikkumattomuuden kustannukset maakunnassamme ovat lähes 400 miljoonaa euroa vuodessa. Suomessa tehtyjen tutkimusten mukaan nykyisen elämänmuodon, istumatyön, autoistumisen ja perhekulttuurin muutosten johtaneen liikunnan vähenemiseen kaikissa ikäluokissa.</p> <p>Tulevan maakuntaohjelman aikana aloittavat maakunnalliset hyvinvointialueet ja kuntien rooli palvelujen tuottajana muuttuu merkittävästi. Kuntalaisten hyvinvoinnin lisääminen liikunnan avulla tulisi näkyä myös maakuntaohjelmassa.</p> <p>PopLi esittää, että maakuntaohjelmaan lisätään itsenäiseksi tavoitteeksi: Liikunnan lisääminen ja liikuntamahdollisuuksien parantaminen kaikissa elämänvaiheissa.</p>	<p>OK. Täydennetty tekstiä ja lausunnossa esitetty tavoite lisätty sisältökärkiin osioon "Kehitämme kestävää elinvoimaa investoimalla hyvinvointiin".</p>

<p>PopLi kiinnittää huomiota liikunnan ja urheilun merkitykseen pohjoispohjalaisena menestystekijänä. Pohjois-Pohjanmaa on yksi merkittävistä urheilumaakunnista Suomessa. Oulun kaupungin asukkaista yli 25 % kuuluu jäsenenä urheiluseuroihin. Maakunnassa järjestetään isoja urheilutapahtumia (esim. Ruka Nordic). Selvitysten mukaan urheiluseurat haluaisivat järjestää enemmän isoja urheilutapahtumia maakunnassa kuin nykyisin tapahtuu. Tätä tukee hyvät liikenneyhteydet kansallisesti ja kansainvälisesti. Maine liikuntaan ja urheiluun positiivisesti ja kannustavasti suhtautuvana maakuntana on selvä vetovoima tänne sijoittumista harkitseville yrityksille ja ihmisille.</p> <p>PopLi esittää, että maakuntaohjelmaan kirjattaisiin selkeästi liikunnan ja urheilun merkitys Pohjois-Pohjanmaan veto-voima- ja bränditekijänä.</p>	<p>Asia sisältyy Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategian matkailun tavoitteisiin 2021–2023 ja konkretisoituu maakuntaohjelman toimeenpanon yhteydessä.</p>
<p>Pohjois-Pohjanmaan yrittäjät 2.11.2021</p> <p>Maakuntaohjelman ohjaavuus on ollut merkittävässä roolissa, kun aluekehittämisen tukirahoja on ohjattu alueelle. Tästä syystä ohjelman tuleekin olla siinä määrin laaja, että se mahdollistaa uudet innovaatiot, uudet ketterät kokeilut ja mahdolliset ennalta arvaamattomatkin haasteet tulevina vuosina. Toisaalta sen tulee tunnistaa alueemme merkittävimmät elinvoiman haasteet samoin kuin sen mahdollisuudet siten, että ohjelmaa toteuttamalla vahvuudet vahvistuvat ja haasteet pienenevät. Ohjelmaluonnos antaa hyvin idealistisen kuvan mihin pyritään, mutta haasteet ja konkreettinen kehittämispotentiaali jää epämääräiseksi.</p> <p>Suunnittelujärjestelmä ja uudistunut toimintamalli: Haluamme olla mukana säännöllisissä aluekeskusteluissa. Systemaattinen toimintamalli on hyvä uudistus ja uusi käytäntö.</p> <p>Työpaikkatavoite 2040: Julkisen sektorin osalta tavoite ei voi olla yksinomaan työpaikkojen lisääminen, tarvitaan myös rakenteellista uudistumista ja entistä vahvempaa yksityisen sektorin hyödyntämistä. Ohjelmassa on hyvä korostaa, että valtaosa tavoitelluista 21000 työpaikasta syntyy yksityiselle sektorille. Osaajapula näkyy kaikilla toimialoilla, toki erityisen kriittinen sekä julkista että yksityistä sektoria koskeva toimiala on hoiva-ala, jossa valtakunnallinen tarve uusille tekijöille on 200.000 vuoteen 2030. Tässäkin kohtaa esimerkiksi monituottajamallin kehittäminen hyvinvointialueella rakentaa samalla koko toimialan vetovoimaisuutta, mikä on myös kriittistä pohjoiselle Suomelle.</p> <p>Kehitämme kestäväää elinvoimaa investoimalla hyvinvointiin: Olisi hyvä avata mitä ilmiöpohjaisella budjetoinnilla tarkoitetaan Pohjois-Pohjanmaalla.</p> <p>Luumme ja kehitämme monimuotoista ja rikasta kulttuuria:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sisältökärkiin kirjaus, joka parantaa alueemme vetovoimaa ja avaa myös alueemme kulttuuria vetovoimatekijänä. 	<p>Lähtökohta ja tavoite on ilmiölähtöinen maakuntaohjelma.</p> <p>Maakuntaohjelma haastaa kaikki toimijat kumppanuuden hengessä innovoimaan ja toimeenpanemaan tämän ohjelman tavoitteita. Yhdessä tekeminen luo edellytykset kestäville kumppanuuksille. Aluekehittämiskeskustelujen osallistajat määrittävät keskusteluagendan pohjalta.</p> <p>OK. Lisätty teksti: <i>”Valtaosa tavoitelluista työpaikoista syntyy yksityiselle sektorille.”</i></p> <p>OK. Tarkennettu alateeman <i>”Kehitämme kestäväää elinvoimaa investoimalla hyvinvointiin”</i> sisältökärkeä.</p> <p>Lisätty matkailuosioon. Tarkentuu lisäksi syksyllä 2021 valmistuvassa Pohjois-Pohjanmaan kulttuurin kehittämissuunnitelmassa 2030.</p>

<p>- Ehdotus sisältökärjeksi: Kotiutumisen edistäminen. Tarvitsemme työperäistä maahanmuuttoa ja toisaalta meillä on kohtuullisen hyvin kv-opiskelijoita alueellamme. Työ heidän sitouttamiseksi alueellemme on tärkeää.</p> <p>Vaalimme lähiluonnon laatua ja vahvistamme luontoyhteyttä: Lisähuomiona tähän kohtaan: Luontokokemuksen kehittäminen edellyttää myös lähimatkailemisen kehittämistä.</p> <p>Koulutuksen, palveluiden ja harrastusten saatavuus: Yksi sisältökärjistä voisi pitää ajatuksen yrittäjyyskasvatuksesta ja sen merkittävästä integroimisesta opetukseen.</p> <p>Mahdollistava alue- ja väestörakenne: Digitaalisuuden kehittämisen jalkoihin ei saa jäädä saavutettavuus maalla, merellä ja ilmassa. Sijaintimme on Eurooppa tasolla tunnustettu kilpailuhaitta, jota on pyrittävä minimoimaan systemaattisesti. Hyödykkeiden, tavaroiden ja ihmisten liikkuvuus edellyttää jatkossakin parempia yhteyksiä. Alueellinen edunvalvonta on oltava aktiivista, jotta tiestön kunto, ratahankkeet, satamayhteydet ja lentoliikenneyhteydet ovat toimivia.</p> <p>Yrittäjyyden kasvua, työllisyyttä työelämän muutoksia tukevien toimintaympäristöjen parantaminen: Esitämme seuraavia täsmällisempiä sisältökärkiä tähän kokonaisuuteen seuraavasti: 1. Yrittäjien hyvinvoinnin edistäminen yrityksen osaamisen panostamalla. 2. Yrittäjien jaksamiseen vaikuttavien riskien arvioiminen ja näiden riskien madaltaminen. 3. Yritysten myynti- ja markkinointiosaamisen kehittäminen ja tukeminen. 4. Yritysten työllistämiskynnyksen alentaminen. 5. Yrittäjyys koetaan merkitykselliseksi tavaksi saada toimeentulo. 6. Yritysten monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden lisääminen. 7. Hyödynnetään ja kehitetään alueemme palvelumarkkinaa laajasti ja varmistetaan, että julkinen sektori ei kilpaile yksityisen palvelumarkkinan kanssa.</p> <p>Muutoskyvykkyyden vahvistaminen yrittäjyydessä ja elinkeinoelämässä: Ehdotamme täsmennystä ja lisäystä sisältökärkiin: 1. Yritystoiminnan liiketoimintamallien uudistamistyö ja uusien teknologioiden hyödyntäminen (digitaalisuus, automaatio ja tekoäly). 2. Vastuullisuusajattelun ja liiketoimintaideologian kehittäminen ja näkyväksi tekeminen pk-yrityksissä</p> <p>Yrittäjyyspolkujen monipuolistaminen ja sujuvoittaminen huomioiden omistajanvaihdosasiat:</p> <p>- On varmistettava, että alueellamme olevat ”satelliitti”-toimipisteet ja niiden yritykset palvelevat myös hyvin ja heillä on mahdollisuus saada vastaavat palvelut kuin kotipaikkakunnan yrityksillä.</p>	<p>Asia sisältyy mm. teeman ”<i>Kansainvälisesti houkutteleva ja menestyvä Pohjois-Pohjanmaa</i>” tavoiteltavaan muutokseen 2025.</p> <p>OK. Lisätty täydentävä lause ko. kohtaan.</p> <p>On jo vahvasti alateeman ”<i>Yrittäjyyspolkujen monipuolistaminen ja sujuvoittaminen huomioiden omistajanvaihdosasiat</i>” sisällössä ja kärkihankkeena.</p> <p>Saavutettavuus ja väylähankkeet on tunnistettu ohjelmassa isolla painoarvolla. Ei toimenpiteitä. Toiminta alueen liikenteen edunvalvonnassa on ollut aktiivista ja perustuu kumppanuuteen, esimerkiksi Väylän Investointiohjelmaluonnoksen kannanottoihin saatiin laaja pohjoinen konsensus. Samoin esimerkiksi vuosien edunvalvontatyö NSB-ydinverkko-käytävän pohjoiseksi laajentamiseksi on saanut positiivisen päätöksen.</p> <p>OK. Otettu huomioon.</p> <p>OK. Täsmennetty.</p> <p>OK. Lisätty esityksen mukaisesti.</p>
---	--

<ul style="list-style-type: none"> - Nuorten yrittäjyysinto kasvaa. Tähän intoon on tartuttava myös alueellamme ja yrittäjyyskasvatuksella innokkuuden tukeminen tuo turvallisen pohjan käynnistää yritystoimintaa. - Sisältökärkiin toivomme täydennyksenä esitettyihin: 1. Maahanmuuttajayrittäjyyden edistäminen. 2. Startup-yrittäjyyden edistäminen. 3. Monipaikkaisen yrittäjyyden edistäminen. 	
<p>Pohjois-Suomen aluehallintovirasto 11.11.2021</p> <p>Yleiset ongelmat, jotka liittyvät ohjelmaston kehittämiseen, ovat havaittavissa myös Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa. Visioiden ja arvojen kytkeminen ohjelmaan ja sen toteutusprosessiin siten, että niillä on todellista käytännön vaikutusta, ei ole yksinkertainen tehtävä. Abstraktien asioiden konkretisoiminen käytännön toimintaa ohjaaviksi linjauksiksi vaatii systemaattista työtä. Toteutetun ulkoisen arvioinnin kautta saatua tietoa voitaneen hyödyntää myös tästä näkökulmasta (aktiivinen vuoropuhelu, kumppanuusverkostot, yhteinen kehittämisnäkemys).</p> <p>Opetus- ja kulttuuritoimi vastualueen huomioita:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ohjelmassa on ytimekäs visio. Ihmisten hyvinvointi on perusta, jonka varaan tulee rakentaa. Isossa kuvassa on pohdittava, miten hyvinvointia voidaan parantaa; mitkä ovat kunkin toimijan roolit, vastuut ja miten hyvinvointia voidaan luontevasti yhdessä toimien edistää. - Työ ja toimeentulo alueen asukkaille on varmistettava. Haasteena on kyetä luomaan sellaiset olosuhteet ja puitteet, että yrityksillä on toimintaedellytykset toimia kilpailukykyisesti Pohjois-Pohjanmaalla. Tuetaan niitä aloja, joissa alueella on tietoa, taitoa ja asiantuntemusta ja jotka luontevasti liittyvät alueen tarpeisiin ja olosuhteisiin. - Lasten ja nuorten hyvinvointiin on erityisesti panostettava. Satsaukset ensimmäisiin ikävuosiin on taloustehosta. Suhteellisen pienillä panoksilla voidaan saavuttaa pitkällä tähtäimellä tuntuja säästöjä. Ennakoivat toimenpiteet on asetettava etusijalle korvaaviin toimenpiteisiin nähden. - Luonnoksessa on mainittu <i>”uuden ajan aluekehityksessä painottuvat tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja osallisuuden teemat”</i>. Erityistä huomiota on kiinnitettävä, miten edellä mainitut teemat toteutuvat käytännössä eri puolilla aluetta eri ihmisten elämässä. Kuntien tulisi tehdä nykyistä enemmän yhteistyötä toistensa kanssa. Yksittäisten, varsinkin pienten, kuntien resurssit eivät kaikkialla mahdollista riittäviä palveluja ja tästä aiheutuu eriarvoistumista. Alueellisilla hankkeilla ja ohjauksella voidaan tukea paikallisia toimijoita. - Luonnoksessa avataan hyvin ajatusta nuorten osallisuudesta ja osallistumisen mahdollistamisesta, mutta ei kerrota lainkaan keinoista. Nuorisolain mukaan nuorisotyö kuuluu kuntien toteutettavaksi. Mikäli kunnat eivät osoita riittävästi resursseja nuorisotyöhön, ei nuorten aitoa kuulemistä voida järjestää. Luonnoksessa puhutaan paljon korjaavista palveluista, kuten mielenterveyteen liittyvistä tukipalveluista kriisitilanteissa. - On tärkeää huolehtia siitä, että nuoret saavat tarvitsemansa palvelut ennaltaehkäisevästi. Pohjois-Pohjanmaan maakunta voisi voimakkaammin tukea alueensa kuntia nuorisotyön järjestämisessä niin, että ne vastaavat nuorten tarpeita. Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelman lasten ja perheiden arjesta puuttuu vapaa-aika. Harrastamisen Suomen malli on omana osanaan koulutuksen ja harrastamisen saavutettavuudessa, mutta esimerkiksi 	<p>OK. Ei sisällä muutosesityksiä. Ei toimenpiteitä.</p> <p>OK. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisopimus 2019–2025 ohjaa ja suuntaa maakunnan ja kuntien hyvinvointityötä.</p> <p>OK. Tärkeä asia. Ei sisällä muutosesityksiä.</p> <p>OK. Ennaltaehkäisyn näkökulma vahvasti esillä ohjelmassa.</p> <p>Maakuntaohjelman toimeenpanoon liittyy aluekehittämisjärjestelmä kokonaisuudessaan. Uusi ALKE-laki on päivittänyt järjestelmää. Tavoiteltavien tuloksia ja vaikutuksia tuottavien toimenpiteiden innovoivat ja toteuttajat löytyvät Pohjois-Pohjanmaan maakunnasta.</p> <p>Kärkihankkeena on maakunnan osallisuusohjelma. Maakuntaliitto tukee omalta osaltaan nuorten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia mm. nuorisovaltuustotoiminnan kehittämisen kautta.</p>

<p>kirjastot arjen kulttuuripalveluina loistavat poissaolollaan. Kulttuuri ylipäättään voisi olla vahvemmin ohjelmassa läpileikkaavana teemana</p>	<p>OK. Tärkeitä näkökulmia. Kulttuuri on maakuntaohjelman läpileikkaava teema. Asiat konkretisoituvat mm. maakuntaohjelmaa toteuttavassa Pohjois-Pohjanmaan kulttuurin kehittämisohjelmassa 2030.</p>
<p>ProAgria Oulu 9.11.2021</p> <p>Maaseudun ja harvaan asuttujen alueiden elinvoimaisuuden säilyttäminen: kuten kappaleessa "Varmistamme yhdenvertaisen ja turvallisen Pohjois-Pohjanmaan" todetaan, ovat hyvinvointi, terveys- ja sivistyserot lisääntyneet Pohjois-Pohjanmaalla. Kuntien tilanne poikkeaa toisistaan. Sisältökärjillä ja kärkihankkeilla tulee varmistaa maaseudun kehittämisedellytykset asuin- ja työpaikkana kaikenikäisille kansalaisille hyödyntäen uusia toimintamalleja ja tämän päivän digitaalisia ja teknologisia ratkaisuja. Ratkaisuja tähän haasteeseen on nähtävissä myös "Saavutettava, alueiden vahvuuksien ja mahdollisuuksien Pohjois-Pohjanmaa" -kokonaisuudessa.</p> <p>Älykäs elintarviketuotanto yhtenä älykkään erikoistumisen strategisia painopistevalintoja on erittäin tärkeä edistettävä asia. Toimeenpano vaatii merkittäviä panostuksia verkostoihin, yhteistyöhön ja toimialan kehittämiseen. Tekstiosiossa / Kärkihankkeissa älykkään elintarviketuotannon tarpeet ja toimet eivät käy selkeästi ilmi, joskin niiden liittymäpinta maatalouteen ja bio- ja kiertotalouteen on esillä.</p> <p>Uudistuva maatalous –kappale tuo hyvin esiin maatalouden keskeisimmät kehittämisen teemat. Vesistö- ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen eivät tule tekstissä suoraan esille.</p> <p>Luonnon monimuotoisuuteen ja luontosuhteen tärkeyteen / vahvistamiseen viitattiin useammassa asiayhteydessä. Kiihtyvään luontokatoon tulee kiinnittää yhä enemmän huomiota tarjoamalla ratkaisuja luonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi esimerkiksi julkisissa, yritysten ja kotipihojen ympäristöissä (nurmikoista niityiksi, pölyttäjille sopivat ympäristöt, risuaidat, maisemapellot, ravinteiden kierrätys). Tuomalla perinteisiä, hyviä ratkaisuja nykypäivään ja lisätään samalla tietoutta kulttuurihistoriasta. Kosketus luontoon ja mahdollisuus vaikuttaa omaan elinympäristöön vahvistaa myös asukkaiden, erityisesti lasten ja nuorten luontosuhdetta sekä antaa kokemuksia vastuun kantamisesta ja osallisuudesta.</p> <p>Maakuntaohjelman luonnoksessa tuodaan esiin, että metsät, suot ja virtavedet tuottavat hyvin hoidettuna monipuolista hyvinvointia alueen asukkaille. Virtavesien sijaan olisi syytä viitata vesistöihin laajemmin, sillä maakunnassamme on myös lukuisia järviä, joilla on myös merkittävä rooli hyvinvoinnin lähteenä. Maakuntaohjelmassa tuodaan esiin myös yhteistyön merkitys virtavesien puhtauden ja ekologisen eheyden vaalimisessa. Esitämme että aktiivisesti toimiva, laaja-alainen VYYHTI-verkosto ja sen toiminnan tuomat mahdollisuudet tuodaan esiin tässä yhteydessä. Verkostoon on sitoutunut merkittävä osa Pohjois-Pohjanmaan kunnista sekä keskeisistä vesienhoidon toimijoista.</p>	<p>Maakunnan tasapainoinen kehitys on ohjelmassa ohjaavana periaatteena. Digitaalisuus ja monipaikkaisuus korostuvat ohjelmassa.</p> <p>Asiaa käsitellään yksityiskohtaisesti Pohjois-Pohjanmaan elintarvikealan strategiassa. Älykkään erikoistumisen painopistevalintojen yksityiskohtaisempaa käsittelyä ei ole tarkoituksenmukaista tehdä maakuntaohjelmassa.</p> <p>OK. Vesistö- ja luonnon monimuotoisuuskysymykset on lisätty tekstiin ja seurantamittareihin.</p> <p>OK. Tärkeä asia. Ei sisällä kuitenkaan varsinaista muutostyötä. Ei toimenpiteitä.</p> <p>OK. Lisätty kappaleeseen "Vaalimme lähiluonnon laatua ja vahvistamme luontoyhteyttä" seuraava virke: "<i>Maakunnassa toimiva vesistökunnostajien verkosto (VYYHTI-verkosto) tarjoaa toimijoille hyvän foorumin kokemuksen ja uuden tiedon yhdistämiseen uusiksi menetelmiksi.</i>"</p> <p>OK. Lisätty kohtaan "Vaalimme lähiluonnon laatua ja vahvistamme luontoyhteyttä" seuraava kappale:</p>

Lausunto ympäristöselostukseen:

Laaja, paljon tietoa sisältävä, hyvin valmisteltu ja taustalla useita suunnitelmia.

Sivuilla 8 ja 11 on mainittu luonnon monimuotoisuus luvussa METSO- ja HELMI-ohjelmat. Vastaavasti myös maaseudun ohjelmat voisi mainita, koska ne liittyvät ilmaston-, vesien-, luonnon monimuotoisuuden kuin maisemankin toimenpiteisiin.

Sivun 11–12 Kiertotalous –luvussa oleva lause vaatii tarkentamista. Samassa lauseessa on kerrottu kaivostoiminnan ja louhinnan sivuvirroista ja maatalouden eläinten eritteistä. On kerrottu, ettei niitä ole voitu hyödyntää kustannustehokkaasti. On syytä kertoa, että lanta on silti käytetty viljelyssä arvokkaana ravinteena ympäristöehtojen mukaisesti. Alueemme peltoalat ovat kokonaisuutena suhteessa lannan määrään. Tehostamistarve löytyy tietyillä karjatalouden keskittymillä, joissa tilakoon ja kuljetusmatkojen kasvettua olisi eduksi prosessoida lanta tiiviimpään muotoon. Maatilojen biokaasulaitokset ovat tähän yksi ratkaisu, josta täsmäravinteiden ohella saadaan myös energiahyötyä. Maatilojen biokaasun kysyntä, kannattavuus ja ohjaukset tulevat ratkaisemaan biokaasun lisääntymisen tulevaisuudessa. Sen eteen on tehty paljon työtä myös alueellamme ja myös uusia ratkaisuja kehitetään.

Maakunnassa sijaitsee luontoarvoiltaan tärkeitä ja valtakunnallisesti merkittäviä meri-, järvi- ja jokialueita. Meri, järvet ja joet/purot ovat monille lajeille tärkeitä elinympäristöjä. On olennaista ylläpitää ja parantaa uhanalaisten lajien kuten vaelluskalojen ja jokihelmisimpukan elinympäristöjä sekä toteuttaa toimenpiteitä (mm. kalatiet, alasvaellusreitit, tierumpukorjaukset, pienten patojen/vaellusesteiden purku) vaelluskalojen vaelluksen mahdollistamiseksi. Myös vedenlaatuun kiinnitetään huomiota erilaisten kunnostus- ja ennallistamistoimenpiteiden avulla valuma-alueilla. Toimenpiteet vaikuttavat positiivisesti vesiympäristöjen virkistyskäyttöön, lisäävät ihmisten ymmärrystä uhanalaisista lajeista sekä vahvistavat ihmisten luontoyhteyttä.

Sisältökärkeen on lisätty lause:

Vesistöjen valuma-alueilla sekä joki-, järvi- ja merialueilla tehdään kunnostus- ja ennallistamistoimenpiteitä vedenlaadun ja uhanalaisten lajien elinympäristöjen parantamiseksi. Vaelluskalojen vaellusmahdollisuuksia edistetään monin eri keinoin. Merialueen, järvien ja jokien virkistyskäyttöarvo paranee ja ihmisten luontoyhteyks vahvistuu.

OK. Lisätty kappale: Maatalousalueilla on suuri merkitys avoimilla alueilla viihtyville lajeille. Monet lintu-, nisäkä- ja hyönteislajit käyttävät peltoja tai niiden reunoja sekä perinteisen maatalouden luomia peltojen ulkopuolisia laidunalueita ja niittyjä ensisijaisina elinympäristönään, pesimäpaikkoina tai ravinnonhankintaan. Maatalousmaalla on Natura 2000 -alueita noin 5 500 hehtaaria (0,35 % käytössä olevasta maatalousmaasta). Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuus ei säily ilman viljeltyjä peltoja, pientareita, laidunnusta ja hoidettuja reuna-alueita. Tuotannon tehokkuus ja yksipuolisuus, kyntö, nurmiviljelyn vähentyminen sekä kasvinsuojeluaineiden käyttö haittaavat maatalousympäristön lajien menestymistä. Maaseudun kehittämisohjelmasta rahoitetaan useita toimenpiteitä, jotka edistävät luonnon

<p>Sivulla 34 viimeinen kappale hyvin kirjoitettu. Olemme vihreän kasvun maakunta, joka on meille huomattava voimavara.</p>	<p>monimuotoisuutta. Luonnonmukaisen tuotannon lisääntyminen edesauttaa lajiston elinolosuhteita. Myös tavanomaisessa tuotannossa voidaan ympäristökorvausten toimilla parantaa lajiston edellytyksiä lisäämällä peltojen talviaikaista kasvipeitteisyyttä, kylvämällä monimuotoisuuskaistoja, nurmia ja luonnonhoitopeltonurmia.</p> <p>OK. Lisätty lauseet: Lanta on käytetty viljelyssä arvokkaana ravinteena ympäristöehtojen mukaisesti. Maatilojen biokaasulaitokset ovat yksi ratkaisu suuremmilla karjatalouden keskittymillä, joissa tilakoon ja kuljetusmatkojen kasvettua olisi eduksi prosessoida lanta tiiviimpään muotoon.</p>
<p>Rajavartiolaitys, Kainuu 9.11.2021</p> <p>Kainuun rajavartiostolla ei ole lausuttavaa maakuntaohjelmasta vuosille 2022–2025 luonnoksesta sekä ympäristöselostuksesta.</p>	
<p>SAK 11.11.2021</p> <p>Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö kiittelee maakuntaohjelman vahvaa painotusta hyvinvointiin: Hyvinvoiva maakunta houkuttelee osaajia löytämään kodin ja asettumaan aloilleen Pohjois-Pohjanmaalle. Olisi täten kovin luonnollista ja merkityksellistä, että maakuntaohjelmassa sekä mainittaisiin että painotettaisiin myös työhyvinvoinnin ja -olosuhteiden parantamista osana alueen vetovoimaa. Pohjois-Pohjanmaan tulee pitää huoli, että alueella voivat hyvin niin yritykset kuin työntekijät.</p> <p>Tämä työhyvinvoinnin merkitys tulisi täten ilmetä erityisesti osana Pohjois-Pohjalaista arkea sekä yrittävää ja uudistuvaa Pohjois-Pohjanmaata. Maakunta sekä kouluttaa että houkuttelee osaajia joustavasti työmarkkinoiden tarpeisiin. Lyhytkestoisilla työvoimakoulutuksilla, pätevyyskoulutuksilla sekä nuorten oppisopimuskoulutuksilla alue kykenee reagoimaan nopeasti muuttuviin tilanteisiin turvaamalla samalla työntekijöiden hyvinvoinnin sekä oikeuden vakaaseen ja turvalliseen työelämään. Työhyvinvoinnin edistäminen ja työpaikkojen laadun varmistaminen on mitä oivallisin sisältökärki työllisyyteen ja työelämän muutoksiin.</p> <p>Kansalliset työelämävalmiudet: SAK:n Työsuhdeneuvonnan kehittämishanke on kiinnittänyt huomiota työuriaan aloittelevien haasteisiin asettua työelämään. Maakuntaohjelmassa on täten tärkeää mainita maahanmuuttajien tarve työelämätietouden parantamiselle.</p> <p>Omien velvollisuuksien ja oikeuksien tunteminen ehkäisee vaaraa joutua hyväksikäytetyksi työelämässä sekä antaa hallittavuuden ja turvallisuuden tunnetta. Myönteiset tuntemukset parantavat yksilön käsitystä itsestään ammattilaisena</p>	<p>OK. Lisätty seuraava lause osioon Monipaikkainen ja paikka-riippumaton arki, työ sekä opiskelu: <i>”Työhyvinvoinnin ja -olosuhteiden parantaminen on osa maakunnan vetovoimaa.”</i></p> <p>OK. Kts edellinen.</p> <p>OK. Lisätty näkökulma maakuntaohjelman osioon <i>”Kansainvälinen ja houkutteleva osaavalle työvoimalle”</i>.</p> <p>OK. Kannatettava asia, ei kuitenkaan sisällä varsinaista muutosesitystä. Ei toimenpiteitä.</p>

ja Pohjois-Pohjalaisena. Tässä yhteistyö koulutuksen järjestäjien, työnantajien, työmarkkinajärjestöjen ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken on tärkeää.

Suomen luonnonsuojeluliitto, Pohjois-Pohjanmaan piiri ry

11.11.2021

Energia

- Ajatus laajamittaisesta vety-tuulivoimayhteydestä on ongelmallinen sen vuoksi, että tuulivoimaa tarvitaan siihen moninkertaisesti enemmän kuin sitä tällä hetkellä on rakenteilla. Uusien tuulivoimaan soveltuvien alueiden löytäminen on jo nyt haastavaa. Erämaiset alueet ovat tärkeitä monille lajeille (mm. suurpedot ja suuret petolinnut) ja niiden menettäminen tuulivoimarakentamiselle on kestävä tie. Luontomatkailun kannalta laajamittainen tuulivoiman tuotanto erämaisilla alueilla johtaisi merkittävään luonnon vetovoimaisuuden väheneeseen. Energiantuotannossa tulisi tukea ja kehittää innovaatioita, jossa vety tuotetaan suoraan aurinkoenergialla. Oulun yliopistolla on tekeillä tällainen hanke.
- Hanhikiven ydinvoimalan (s. 37) odotetaan valmistuvan 2028. Hankkeeseen liittyy erittäin suuria taloudellisia, teknisiä ja geopoliittisia epävarmuuksia. Ohjelmaan on syytä kirjata, että ydinvoimalan odotetaan valmistuvan aikaisintaan 2028 (jos koskaan), jotta muuta energiantuotantoa käyttä voidaan suunnitella epävarmuus huomioiden.

Maailmanperintökohteet

- Suluisissa on mainittu Oulujoen vesistön voimalaitosarkkitehtuuri. (s.14) Voimalaitosarkkitehtuuri ei varmasti kuulu luonto-otsikon alle. Maailmanperintökohde-ehdotuksena voisi olla yksinkertaisesti Oulujoen vesistö kaikine historiallisine vaiheineen (tervaveneet, puun uitto, lohi, koskimatkailu, jne.) Vesivoiman osuus aikajanalla on alle 1 % Oulujoen jääkauden jälkeisestä historiasta.

Vaalimme lähiluonnon laatua ja vahvistamme luontoyhteyttä (s.14)

- Maakuntamme yhtenä kolmesta keskeisistä ekosysteemeistä on mainittu virtavedet. Tässä olisi syytä olla vesistöt laajemmin, onhan meillä myös merta, järviä ja erilaisia pienvesiä, ja niiden tilan parantaminen on yhtä tärkeää. *
- Luonnon monimuotoisuuden suojeleminen yleisellä maakunnan tasolla puuttuu lähes kokonaan. Siihen liittyen ei ohjelmassa ole mitään konkreettista. Pitäisi olla esim. EU:n ja Suomen kansallisen biodiversiteettistrategioiden toteuttaminen, suojelualueverkon vahvistaminen (tai ainakin siihen valmistautuminen, jos maakunnan liiton tehtävistä on kyse) jne. Tavoitteena täytyy olla maakunnan luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttäminen ohjelmakauden aikana ja kääntäminen palautumiseksi/rikastumiseksi ohjelmakauden jälkeen. Tällä hetkellä alle 9 prosenttia maapinta-alasta on maakunnassamme suojeltu, mukaan lukien kitumaat. Tavoitteeksi sopii 30 % maapinta-alasta, kuten EU-biodiversiteettistrategian tavoite on. *

OK. Aurinkoenergia lisätty tekstiin. TUULI-hankkeen tavoitteena on kestävä tuulivoimarakentamisen ohjaus.

OK. Määre ydinvoima-aikatauluun liittyen lisätty tekstiin.

Aikaisempi Pohjois-Pohjanmaan maakuntahallitus on päättänyt kaikkien kolmen potentiaalisen maakunnan maailmanperintökohteen edistämisestä. Kohdassa todetaan: *”Maakunnan ainutlaatuisista luonnon- ja kulttuuriperintöä vaalitaan edistämällä potentiaalisimpia maailmanperintöselvityksiä.”* Ei toimenpiteitä.

* Lisätty kohtaan ”Vaalimme lähiluonnon laatua ja vahvistamme luontoyhteyttä” seuraava kappale:

Maakunnassa sijaitsee luontoarvoiltaan tärkeitä ja valtakunnallisesti merkittäviä meri-, järvi- ja jokialueita. Meri, järvet ja joet/purot ovat monille lajeille tärkeitä elinympäristöjä. On olennaista ylläpitää ja parantaa uhanalaisten lajien kuten vaelluskalojen ja jokihelmisimpukan elinympäristöjä sekä toteuttaa toimenpiteitä (mm. kalatiet, alasvaellusreitit, tierumpukorjaukset, pienten patojen/vaellusesteiden purku) vaelluskalojen vaelluksen mahdollistamiseksi. Myös

<p>- Ohjelmasta löytyy mittavia, luonnon kannalta usein tuhoisia ja luontokatoa nopeuttavia tavoitteita, kuten akkuklusteriteollisuuden vahvistaminen. Vastapainoksi tulisi tarkastella ja asettaa tavoitteeksi esimerkiksi lajien ja elinympäristöjen merkittävää lisäsuojelua sekä ennallistamista. Vaellusesteidenpoistoa virtavesistämme tulee aktiivisesti edistää. *</p> <p>Maakunnan vetovoimatekijät</p> <p>- Ohjelmaluonnoksesta puuttuu kokonaan luonto maakunnan vetovoimatekijänä. (s. 26–28) Se on aivan keskeinen syy, miksi mm. monet opiskelijat ja jatko-opiskelijat haluavat ulkomailta Ouluun, etenkin bioalalla. Bioala on kärkialojamme, ja nämä huippuosaajat pitäisi saada pysymään täällä. Se olisi maakunnallemme luonteva profiloitumis- ja kehitysmuunta.</p> <p>Liikenne</p> <p>- Onko realistista, että henkilöautoilu kasvaa noin paljon kuin ohjelmassa ennakoidaan? (s.32 Vt 4.) Liikenteen päästöt pitää ajaa alas reilussa 10 vuodessa. Ei ole uskottava tulevaisuudennäkymä, että sähköautoja olisi silloin enemmän kuin autoja nyt. On resurssihukkaa rakentaa uusia moottoriteitä ja lin ohitustietä tai vastaavia vanhanaikaisia hankkeita. Ilmastoviisas liikennesuunnittelu tähtää henkilöautoliikenteen vähenemiseen ja joukko-liikenteen osuuden kasvattamiseen eri keinoin. Yleisesti painottuminen kestäviin liikennemuotoihin olisi syytä olla selvempi. (s.31–33)</p> <p>- Lentoliikenne (s.32–33) ei saa kasvaa, vaan sen on pakko vähentyä, jos ilmastotavoitteissa halutaan pysyä. Oulu tulee kytkeä Helsingin lentoasemaan nopealla junayhteydellä, jos lentoliikenteeseen halutaan edelleen tukeutua. Lyhyet lennot ovat ilmastolle kaikkein haitallisimpia suhteessa matkaan.</p>	<p>vedenlaatuun kiinnitetään huomiota erilaisten kunnostus- ja ennallistamistoimenpiteiden avulla valuma-alueilla. Toimenpiteet vaikuttavat positiivisesti vesiympäristöjen virkistyskäyttöön, lisäävät ihmisten ymmärrystä uhanalaisista lajeista sekä vahvistavat ihmisten luontoyhteyttä.</p> <p>Sisältökärkiin on lisätty lause:</p> <p>Vesistöjen valuma-alueilla sekä joki-, järvi- ja merialueilla tehdään kunnostus- ja ennallistamistoimenpiteitä vedenlaadun ja uhanalaisten lajien elinympäristöjen parantamiseksi. Vaelluskalojen vaellusmahdollisuuksia edistetään monin eri keinoin. Merialueen, järvien ja jokien virkistyskäyttöarvo paranee ja ihmisten luontoyhteys vahvistuu.</p> <p>OK. Lisätty ko. kohtaan ja tavoiteltavaan muutokseen 2025: <i>”Pohjois-Pohjanmaan ainutlaatuinen luonto on maakunnan vetovoimatekijä.”</i></p> <p>Vt 4 on pääväyläasetuksen ja komission TEN-T suuntaviiva-asetuksen mukainen pääväylä ja ydinverkkokäytävä. Pohjois-Pohjanmaan väylien kärkihankkeet on määritelty maakuntahallituksen 2019 hyväksymässä Pohjois-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmassa 2040 (yksi kärki on: Pohjoisen saavutettavuutta parannetaan varmistamalla valtakunnan tärkeimpien väylien, pääradan ja valtatie 4, riittävä kapasiteetti ja toimivuus). Kestävän kasvun osiossa on kestävä liikkuminen nostettu ohjelman painoaloihin.</p> <p>Voimassa olevan maakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelman 2040 kärkihankkeena on Oulun lentoaseman saaminen Pohjois-Suomen kansainväliseksi liikenteen pääsolmuksi. Lentoliikenne ja toimivat matkaketjut ovat avainasemassa kansainvälisessä saavutettavuudessa. Tämä on lähes elin-</p>
---	--

<ul style="list-style-type: none"> - Biotalous (s.35) ei tulevaisuudessa voi olla turpeen eikä metsien polttoa eikä niistä tehtäviä polttoaineita, nestemäisiä eikä muutakaan. Energiatohkeus on huomioitava. Sinänsä biomassojen kestävä ja tehokas hyödyntäminen ja sen kehittäminen on tarpeellista. Uusiutuvien polttoaineiden (s.36) kehittäminen sivuvirroista ja jätteistä on keskeisintä <p>Kärkihankkeet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sivulla 38 Vihreän siirtymän tukemisen kärkihankkeet: Haapaveden biojalostamohanke on tehotonta biomassojen käyttöä, joka lisää päästöjä ja työllistää vähänlaisesti. SSAB:n HYBRIT-hanke sopii sen tilalle. Hanke vähentää Suomen päästöjä 7 %, on maakunnan merkittävimpiä työllistäjiä ja on potentiaalisesti kansainvälinen huipulaitoksemme investoinnin jälkeen. - Lähiluonnon laatuohjelma kuuluu oikeutetusti kärkihankkeisiin, siksi myös vaikutusten arviointiin täytyy sisältyä luonto yleisesti. <p>Seuranta ja mittarit</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sivulta 42 alkaen, seurannasta ja mittareista puuttuu kokonaan luonnon monimuotoisuuden seuranta ja mittarit. Luomus, Luke ja Metsähallitus tekevät vuosittain monimuotoisuuden seurantaa Pohjois-Pohjanmaalla. Näistä löytyy sopivia mittareita käytettäväksi. Miten luonto voi olla kärkitavoitteissa, jos sen tilaa ei edes aiota seurata? <p>Ympäristöselostuksessa olisi ollut syytä avata, ketä SOVA-työryhmään on kuulunut.</p>	<p>ehto kansainvälistyvälle elinkeinoelämälle, kasvavalle matkailulle ja alueen elinvoimalle. Toimenpiteet tukevat kansainvälisten matkaketjujen kehittämismahdollisuuksia.</p> <p>Kiertotalouteen pohjautuva uusiutuvien biopolttoaineiden tuotanto tarkennettu tekstiin.</p> <p>Vetytalouden toimintaympäristön kehittäminen on laajasti mukana maakuntaohjelman tavoitteissa.</p> <p>Vesistöjen tila - ja luontokohteet on lisätty seurantamittareihin.</p> <p>Arviointi on toteutettu Pohjois-Pohjanmaan liiton asiantuntijatyönä. Päävastuullisena ympäristöselosteen tekijänä on toiminut erityisasiantuntija Ari Näpänkangas, jonka yhteystiedot esitettiin asetettaessa ympäristöselostus lausunnolle. SOVA-työryhmää ei ole työtä varten virallisesti asetettu.</p>
<p>Taiteen edistämiskeskus TAIKE 9.11.2021</p> <p>Pohjois-Pohjanmaan väestö- ja työpaikkatavoitteet vuodelle 2040 (sivu 8): Taiteen ja viihteen työpaikkojen kasvun ja niiden toimintaympäristöjen kehittäminen ja toiminta-alojen huomioon ottaminen voitaisiin ohjelmassa ottaa näkyvämmiin esille. Konkreettiset toimenpide-ehdotukset taiteilijoiden työllistymisen ja taidealojen kehittämisestä vahvistaisivat visiota aktiivisesta, hyvästä ja toimivasta arjesta sekä Pohjois-Pohjanmaan vetovoimasta yritysten, asukkaiden ja matkailunnäkökulmasta.</p> <p><u>Luomme ja kehitämme monimuotoista ja rikasta kulttuuria (sivu 13):</u></p>	<p>Ei vaadi muutoksia tavoiteteksteihin, taiteen ja viihteen työpaikkojen toimintaedellytyksiä käsitellään kehittämistavoitteissa.</p>

<p>Konkreettisia toimenpiteitä taiteellisen työn ja kulttuurin tekemisen edellytysten kehittämiseksi voitaisiin maakunnassa lisätä taiteen prosenttiperiaatteen käytöllä, jolla mahdollistetaan taidetta rakennushankkeisiin ja asuinalueiden suunnitteluun.</p> <p>Ohjelmaluonnos tunnistaa taiteellisen työn edellytysten vahvistavan taidelähtöisten menetelmien käyttöä osana sosiaali- ja terveystalouden toimintaa. Taidelähtöisillä menetelmillä voidaan vahvistaa myös yritysten toimintaedellytyksiä. Jälkimmäistä potentiaalia ohjelmaluonnos ei riittävästi tunnista maakunnan kansallista ja kansainvälistä pito- ja vetovoimaa vahvistavana tekijänä, ei myöskään osana maakunnan matkailustrategiaa, vaikka luonnoksessa tunnistetaankin kulttuurin ja luovien alojen merkitys aluekehittämistyössä ja yhtenä elinvoimatekijänä.</p> <p>Positiivista ja kiitettävää on ”Pohjois-Pohjanmaan kulttuurin kehittämissuunnitelman 2030” toimeenpanon sekä maakunnallisen valmistautumisen Oulu 2026 kulttuuripääkaupunki -hankkeisiin nostaminen kärkihankkeiksi. Molempiin osallistuminen edellyttää myös taloudellista panostusta sekä maakuntaa että kuntatasolla.</p> <p>Koulutuksen, palveluiden ja harrastusten saatavuus (sivu 18): Harrastamisen Suomen mallin vakiinnuttamisen yhteydessä kuntien olisi mahdollista työllistää alueidensa taiteilijoita ja tarjota monimuotoista ja laaja-alaista taidetoimintaa alueensa lapsille ja nuorille. Samoin voitaisiin entistä vahvemmin osallistaa myös taideorganisaatioita lasten ja nuorten harrastustoiminnan toteuttamisessa. Yllä mainittujen toimintojen kirjaaminen näkyväksi osaksi Suomen malli -kappaletta olisi yksi konkreettinen toimenpide tukea ammattimaisen taiteellisen työn tekemisen edellytyksiä.</p> <p>Digitaalisuuden laaja hyödyntäminen (sivu 18): Panostusta ja tukea tarvitaan myös kulttuuripalveluiden tuotteistamiseen, digitaalisten tuotantojen ja jakelualustojen kehittämiseen sekä kansainvälistämiseen. Tätä kautta nostetaan esille maakunnan kulttuuriosaamista ja taiteilijoita sekä luodaan yhdenvertaisia edellytyksiä taiteen ja kulttuurin maakunnalliselle saavutettavuudelle. Tuotteistaminen ja digitaalisten tuotantojen ja jakelualustojen kehittäminen tukevat osaltaan ammattimaisen taiteellisen työn tekemisen edellytyksiä.</p> <p>Yrittävä ja uudistuva Pohjois-Pohjanmaa (sivu 22): On hyvä, että ohjelmaluonnoksessa tunnistetaan tarve yksin- ja lasutusyrittäjien osaamisen kehittämiseen.</p> <p>Pohjois-Pohjanmaan matkailun tavoitteet 2021–2023 (sivu 27): Kohtaa 2 (maakunnan monipuoliset vetovoimatekijät...) tukisi taiteilijoiden ja taideorganisaatioiden palvelumuotoiluosaamisen kehittäminen, jotta he voisivat jalostaa omaa toimintaansa myös matkailun tarpeisiin. Huomiota kannattaa kiinnittää myös maakunnalliseen tapahtumatyöntekijätoimintaan. Festivaalikävijät tuovat alueelle rahaa ja virkistävät näin alueen elinvoimaisuutta ja toisaalta vaikuttavat myös alueen imagoon. Lisäksi on huomattava, että festivaalit vaikuttavat aluetalouteen myös hankintojen kautta, jotka kohdistuvat festivaalin toiminta-alueelle. Tapahtumia, taiteen ammattilaisia ja kaupunkikulttuuria on mahdollista hyödyntää alueen matkailun kehittämisessä.</p>	<p>Kannatettava asia. Ei ole maakuntaohjelmatasoinen, konkretisoituu uudessa Pohjois-Pohjanmaan kulttuurin kehittämissuunnitelmassa 2030.</p> <p>Yritysten toimintaedellytysten vahvistamisen näkökulma nostetaan esille joulukuussa 2021 valmistuvassa Pohjois-Pohjanmaan kulttuurin kehittämissuunnitelmassa 2030.</p> <p>Ei ole maakuntaohjelmatasoinen asia. Näkökulma nostetaan maakuntaohjelmaa tarkentavassa ja toimeenpaneavassa kulttuurin kehittämissuunnitelmassa 2030.</p> <p>Digitaalisuus ja digitaalinen siirtymä on läpileikkaava periaate ohjelmassa.</p> <p>OK. Yleinen kommentti, ei toimenpiteitä.</p> <p>Liian yksityiskohtainen asia maakuntaohjelmaan. Tapahtumatyöntekijätoiminta on merkittävä asia aluetalouden näkökulmasta ja asiaa edistetään mm. hankkeistuksien kautta.</p>
--	--

Villilohi - yhteistyöverkosto vaelluskalojen puolesta ry

8.11.2021

EU:n vesiputedirektiivi on suomalaista viranomaista ja tuomioistuimia sitova. Sen vaikutus on huomioitava myös Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa, nyt lausunnolla olevasta maakuntaohjelmaluonnoksessa näin ei ole toimittu. Lainsäädännön lisäksi maakuntaohjelmassa on huomioitava kansalliset ja kansainväliset strategiset asiakirjasäädökset. Näistä tärkeimpiä ovat Suomen hallituksen hallitusohjelma, EU Biodiversity Strategy for 2030 sekä YK:n asettamat Sustainable Development Goals –tavoitteet.

Maakuntaohjelmassa vesiputedirektiivin vaatimuksia ei ole huomioitu juuri lainkaan. Sivulla 14 todetaan: *“Etenkin maakunnan virtavesien puhtauden ja ekologisen eheyden vaaliminen on meille tärkeä tehtävä, joka edellyttää aloitteellisuutta ja tiivistä yhteistyötä”*. Maakuntaohjelmaan on kirjattava voimakkaammin vesistöjen tilan parantamisesta. *

Leväperäinen kaivoslupitus- ja toiminta on merkittävä uhka Pohjois-Pohjanmaan luonnolle ja synnyttää uhan biodiversiteetille. Tätä ei pidä tekemiemme sitoumuksien valossa sallia. Pohjois-Pohjanmaan maakuntasopimuksessa tulee korostaa vesistöjen hyvän ja erinomaisen tilan saavuttamista. Vesistöjen tilaa ei saa heikentää. Nykyisenlaista purkuputkiliittikkoa ei voida sallia. Jätevesien laskemista vesistöön ei voida sallia - tähän on syytä maakuntasopimuksessa puuttua. **

Pohjois-Pohjanmaan maakuntasopimukseen tulee tehdä selvä kirjaus maakunnan alueella olevien padottujen ja patoamattomien, vaelluskalajokien lohen ja muiden vaelluskalojen luonnollisen lisääntymisen palauttamisesta. *

Pohjois-Pohjanmaan visiossa vuodelle 2040 todetaan, että *“Pohjois-Pohjanmaan toiminta on ekologisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kestävä... ..Pohjois-Pohjanmaa on varmistanut tasapainon luonnon ja laadukkaan rakennetun ympäristön välillä vahvistaen ihmisen ja ympäristön hyvinvointia.”* Villilohi toteaa, että visiotavoite on hyvä, mutta maakuntasuunnitelmaluonnoksesta puuttuvat toimet lähes kokonaan vesien ja vaelluskalakantojen palauttamiseksi kestävälle tasolle. *

Pohjois-Pohjanmaan aktiivinen, hyvä ja toimiva arki:

Kohdassa *“Vaalimme lähiluonnon laatua ja vahvistamme luontoyhteyttä”* keskitytään lähinnä ihmisten luontosuhdekemukseen ja lähiluontoon, ja on siten varsin puutteellisesti käsitelty. *

Esitetään, että luonnon ja erityisesti vesiluonnon monimuotoisuus tulee kirjata vahvemmin sisältökärkiin. Hyvälaatuisilla ja monimuotoisilla vesistöillä on suuri merkitys pohjoispohjalaisten arjessa. Alueen ihmiset arvostavat puhtaita vesiä, ovat valmiita tekemään töitä niiden tilan parantamiseksi ja puhtaat vesistöt tuovat mukanaan alueellista hyvinvointia sekä taloudellisesti että virkistyskäytöllisesti *

Saavutettava, alueiden vahvuuksien ja mahdollisuuksien Pohjois-Pohjanmaa:

Maakuntaohjelman lakisäätötehtävä on tunnistaa aluekehittämisen näkökulmasta keskeisimmät alueen kehittämiseksi tehtävät valinnat.

* Lisätty kohtaan *“Vaalimme lähiluonnon laatua ja vahvistamme luontoyhteyttä”* seuraava kappale:

Maakunnassa sijaitsee luontoarvoiltaan tärkeitä ja valtakunnallisesti merkittäviä meri-, järvi- ja jokialueita. Meri, järvet ja joet/purot ovat monille lajeille tärkeitä elinympäristöjä. On olennaista ylläpitää ja parantaa uhanalaisten lajien kuten vaelluskalojen ja jokihelmisimpukan elinympäristöjä sekä toteuttaa toimenpiteitä (mm. kalatiet, alasvaellusreitit, tierumpukorjaukset, pienten patojen/vaellusesteiden purku) vaelluskalojen vaelluksen mahdollistamiseksi. Myös vedenlaatuun kiinnitetään huomiota erilaisten kunnostus- ja ennallistamistoimenpiteiden avulla valuma-alueilla. Toimenpiteet vaikuttavat positiivisesti vesiympäristöjen virkistyskäyttöön, lisäävät ihmisten ymmärrystä uhanalaisista lajeista sekä vahvistavat ihmisten luontoyhteyttä.

Sisältökärkiin on lisätty lause:

Vesistöjen valuma-alueilla sekä joki-, järvi- ja merialueilla tehdään kunnostus- ja ennallistamistoimenpiteitä vedenlaadun ja uhanalaisten lajien elinympäristöjen parantamiseksi. Vaelluskalojen vaellusmahdollisuuksia edistetään monin eri keinoin. Merialueen, järvien ja jokien virkistyskäyttöarvo paranee ja ihmisten luontoyhteys vahvistuu.

**

Tämä ei ole maakuntaohjelmatasoinen asia. Kaivostoiminnan luvituksista ei päätetä maakuntaohjelmassa.

Villilohi toteaa, että virtavesien ennallistamistyöllä, vaelluskalojen palauttamisella maakunnan eri osiin vahvistetaan eri alueiden vetovoimaisuutta ja siten monipaikkaisuuden toteutumista, joka on myös maakuntaohjelmassa todettuja kärkiteemoja. *

Kansainvälisesti houkutteleva ja menestyvä Pohjois-Pohjanmaa:

- Villilohi lausuu, että vaelluskalojen palauttamisella alueen jokiin on erityistä merkitystä Oulun seudun, Koillismaan ja Kainuun kesämatkailun ja alueiden vetovoiman kannalta. *
- Villilohi ry katsoo, että matkailun kasvua tukee voimallisesti vaelluskalojen palauttaminen alueen jokiin. Erityisesti tämä olisi tärkeää monilla alueilla matkailun ympärivuotisuuden kannalta tuoden merkittävän lisäarvon kesämatkailuun. Iijoella patojen ohi on rakennettava luonnonmukaiset ohitusuomat ja kirjattava toimet vaelluskalakannan luonnonkierron syntymiseksi. *
- Oulun kaupungissa tulee selvittää Merikosken palauttaminen koskeksi ja Oulujoen alaosalla pääuoman ja sivupurojen kunnostamista poikastuotantoon ja siten alisen Oulujoen nostamista kansainvälisesti ainutlaatuisiksi kalastusmatkailukohteeksi. Oulujoen suistoalueen kehittämiseen kalastuksellisesti kiinnostavaksi kohteeksi on Oulun kaupungilla vahva tahtotila ja alue olisi varsin nopeasti palautettavissa kalastuksellisesti kestäväksi kohteeksi *
- Oulujoella tulee toteuttaa vesivoimaloiden aiheuttamien vaurioiden korjaustoimia ja mahdollistaa luonnonmukaisten ohitusuomien rakentamisella vaelluskalojen palaaminen Kainuuseen. Näistä toimista on tehtävä kirjaukset maakuntaohjelmaan. * ja ***
- Oulujoen voimalaitoskohteiden maailmanperintöselvityksistä tulee luopua ja keskittyä elämän palauttamiseen jokilaaksoihin. Villilohi haluaa muistuttaa, että ennen rakentamista Oulujoki oli kansainvälisesti vetovoimainen kalastus- ja matkailukohde. *****

Kestävästi kasvava Pohjois-Pohjanmaa:

- Villilohi ry toteaa, että maakuntaohjelmassa ei kiinnitetä riittävästi huomiota vesien hyvän tilan saavuttamiseen. Kestävästi kasvava Pohjois-Pohjanmaa-kärkiteeman alla ei maankäytön vaikutuksien osalta juurikaan esitetä vesistöjen tilan parantamiseen tähtäviä kirjauksia. *
- Uudistuva maatalous -teeman alla todetaan sisältökärkien yhtenä kohtana turvemaiden viljelytoiminnan kehittäminen ympäristöystävällisemmäksi. Tämä on hyvä ja kannatettava tavoite, mutta Vihreän siirtymän tukeminen -kokonaisuuteen (Maakuntaohjelmaluonnos s. 35) tulee kirjata sisältökärkien joukkoon alueen vesistöjen ekologisen tilan tuntuva parantaminen.
- Maakuntaohjelmassa ei ole luonnon monimuotoisuutta lisääviä suoria toimia. Luonnon monimuotoisuuteen kiinnittävät toimet kohdistuvat lähinnä metsätalouteen, kuten ympäristöselostuksen sivulla 30 todetaan. Villilohi ry katsoo, että luonnon monimuotoisuuteen kiinnittäminen pitää kuitenkin ulottaa selkeämmin myös vesistöihin ja niiden eliölajeihin. Rakennettuihin jokiin on palautettava vesieliöstö rakentamalla ekologinen yhteys mereltä jokien latvoille. Patoihin tulee määrätä ympäristövirtaamat, jotka mahdollistavat kaikkien vesieliöiden siirtymisen padon ohi. Tämä on EU:n vesipuitedirektiivin vaatimusten mukaista. Nämä tavoitteet ovat myös Pohjois-Pohjanmaan 2040 vision mukaisia ja ne tulee kirjata maakuntaohjelmaan * ja ***

*** Oulu-, Siika-, Pyhä- ja Kalajoen tai muiden maakunnan vesistöalueiden voimalaitosten mahdollisten veloittemuutosprosessien käynnistämisen looginen taho on Lapin ELY-keskus, joka on käynnistänyt vastaavat prosessit myös Iijoella ja Kemijoella. Maakuntaohjelmassa ei oteta kantaa yksittäisiin veloittemuutosprosesseihin.

**** Vieraslajien istuttaminen (esimerkiksi kirjolohi) tunnistetaan haitalliseksi esimerkiksi virtavesialueilla, joilla pyritään palauttamaan vaelluskalakantoja. Toisaalta kirjolohien istuttamisella lampiin/pieniin järviin, joista kaloilla ei ole vaellusyhteyttä, ei ole merkittävää haitallista vaikutusta. Maakuntaohjelmaan ei voida kirjata erillistä kieltoa tai ohjeistusta asiasta. Asiasta vastaavat esimerkiksi alueen ELY-keskus, osakaskunnat ja kalatalousalueet.

***** Hanke ei ole ristiriidassa vaelluskalojen luonnollisen elinkierron palauttamisen kanssa.

***** Tämä ei ole maakuntaohjelmatasoinen asia.

OK. Vesistöjen tila on lisätty maakuntaohjelman tekstiin ja seurantamittareihin. Vesistöjen tilan ja moninaiskäytön parantaminen ja kehittäminen on lisätty sisältökärkiin.

- Verkostoitunut innovaatiotoiminta ja vahvat ekosysteemit ja TKI-toiminta-kehittämialueen kärkihankkeissa (Maakuntaohjelmaluonnos s. 33) tavoitteellaan akkuklusterin synnyttämistä. Villilohi ry pitää lisääntyvän kaivostoiminnan tuovan suuria uhkia vesistöjen kannalta. Kaivostoimintaa tulee tarkastella kriittisesti eikä vesistöjä pilaavaa kaivostoimintaa tule sallia Pohjois-Pohjanmaalla **

Lausunto ympäristöselostukseen:

- Vesistöjen tilasta ympäristöselostuksessa todetaan monien alueen jokien sijoittuvan hyvää huonompaan ekologiseen laatuluokkaan, ainoastaan puolet alueen jokivesistä on luokituksestaan hyvä tai erinomainen. Rannikkovesien kohdalla tilanne vielä heikompi, ainoastaan 18 % rannikkovesien pinta-alasta on hyvässä tilassa.

Uloimpien rannikkovesien tilaluokkaa on laskettu laajalla alueella hyvästä tyydyttävään, Oulun edustalla tyydyttävästä välttävään! Villilohi katsoo, että tämä on vastoin EU:n vesipuitedirektiiviä ja siten maakuntaohjelmaan on sisällytettävä periaatteellinen päätös vesien tilan saattamiseksi lain säätäjien velvoittamalle tasolle. *
- Soiden suojelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota ennallistamiseen vesistöjen tilan parantamiseksi. Metsä- ja maatalouden kiintoaine ja orgaanisen kuormituksen kiinnitettävä erityistä huomiota sekä järvien, jokien että rannikkovesien tilan parantamiseksi. Villilohi esittää, että tästä tehdään kirjaukset maakuntaohjelmaan ja se nostetaan esimerkiksi Kestävästi kasvava Pohjois-Pohjanmaa-kärkiteeman kärkihankkeiden joukkoon. *
- Ympäristöselostuksessa todetaan luonnon monimuotoisuuden väheneminen yhdeksi keskeiseksi haasteeksi. Viranomaisen on käynnistänyt vanhentuneiden kalatalousvelvoitteiden muutosprosessin lijoella. Vesivoimayhtiöille määrättyjen haittakorvausten eli kalatalousvelvoitteiden muutokset tulee ulottaa kaikkiin Pohjois-Pohjanmaan vaelluskalajokiin: Oulu-, Siika-, Pyhä ja Kalajokiin. Tästä tulee tehdä kirjaus maakuntaohjelmaan. ***
- Pohjois-Pohjanmaan alueella on useita patoamattomia vaelluskalajokia, kuten esimerkiksi Kiiminkijoki, joiden potentiaali on vajaassa käytössä useista eri, lähinnä vedenlaatuun liittyvistä, tekijöistä johtuen. Villilohi lausuu, että maakuntaohjelmassa on annettava viesti viranomaisille tarvittavien toimien suunnittelemiseksi ja toimeenpanemiseksi näiden jokien veden laadunparantamiseksi ja vaelluskalakannan saamiseksi elinvoimaisiksi tulevan vesienhoitokauden 2022–2027 aikana. *
- Villilohi ry lausuu myös, että Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan kirjataan haitallisten vieraslajien istuttaminen alueen vesistöihin kiellettäväksi. Istutuksissa tulee käyttää ainoastaan kotoperäisiä lajeja. ****
- Villilohi ry muistuttaa myös, että maakuntaohjelmaan tulee huomioida Oulun veden suunnitelma pohjaveden pumppaamisesta Oulun kaupungin käyttöön. Hankkeen vaikutuksia ei maakuntaohjelmaluonnoksessa eikä sen ympäristöselostuksessa ole arvioitu lainkaan. Toteutuessaan Oulun veden suunnitelmilla olisi suuria vaikutuksia Natura-alueidenpohjaveden alenemiseen ja siten merkittäviä heikentäviä vaikutuksia alueen lampi-, järvi- ja

jokivesien tilaan. Villilohi ry muistuttaa, että suunnitellut vedenotto ratkaisut eivät saa vaikuttaa alueen pintavesien veden laatua heikentävästi ja suunnitelmassa tulee huomioida vesipuitedirektiivin vaatimus, joka ei salli niiden vedenlaadun luokituksen alenemista. *****

- Maakuntaohjelmassa ei oteta huomioon riittävällä tavalla EU:n vesipuitedirektiivin henkeä ja vaatimuksia. (Viitaten ympäristöselostus sivut 32–34). *
- Villilohi ry pitää nykyistä vesistöjen tilan myönteistä kehitystä oikeansuuntaisena, mutta siihen kohdistettuja vaikuttamistoimia riittämättöminä. Villilohi ry lausuu, että jokien ja järvien ekologisen tilan myönteistä kehitystä tulee vahvistaa edelleen ja siihen on kiinnitettävä paljon suurempaa huomiota kuin maakuntaohjelmaluonnokseen on kirjattu. Maankäytön vaikutuksia tarkasteltaessa on huomioitava niiden vesistövaikutukset ja tehtävä niistä kirjaukset maakuntaohjelmaan. *
- Maakuntaohjelmassa ei kiinnitetä riittävää huomiota biodiversiteettivajeeseen, joka koskee erityisesti alueen vesiluontoa. *
- Villilohi ry kannattaa ympäristöselostuksen sivuilla 33–34 todettua, jossa edellytetään ympäristön hyvän tilan saavuttamiseksi aktiivisia toimenpiteitä vaurioalueiden ennallistamiseksi. Erityisesti tämä tulee Villilohi ry mielestä ulottaa vesien tilan parantamiseen valuma-aluekunnostuksilla ja muilla maankäytön toimilla sekä rakennettujen vesistöjen vaurioiden korjaaminen edellyttää aktiivisia palauttavia toimenpiteitä rakentamalla patoihin luonnonmukaisia ohitusuomia ympäristövirtaamiseen ja palauttamalla kuivina olevia jokiuomia kutualueiksi. Näistä tulee tehdä kirjaukset maakuntaohjelmaan. *
- Villilohi ry lausuu, että rakennettujen vesistöjen lupaehtojen muuttaminen tulee ulottaa koskemaan kaikkia alueen padottuja virtavesiä alkaen Oulujoesta. Se on välttämätöntä menetetyin vaelluspoikastuotannon korvaamiseksi, luontaisen lisääntymisen palauttamiseksi osaksi kannanhoitoa sekä perinnöllisen monimuotoisuuden ja kalastusmahdollisuuksien turvaamiseksi. ***
- Villilohi ry edellyttää kirjattavaksi, että ekologinen jatkumo on ulotettava merialueelta vaelluskalavesistöjen latvoille saakka ja vaellusesteisiin on asetettava ja toteutettava ekologiset ympäristövirtaamat. Villilohi ry muistuttaa, että näiden perusteeksi on tullut runsaasti uutta tietoa, toimivia toimenpidevaihtoehtoja on olemassa ja niitä käsitellään esimerkiksi Oulujoen osalta vesistövisiotyössä, jossa Fortum tekee parhaillaan Oulujoella lisääntymisalue selvitystä. *
- Maakunta-ohjelman rahoitusosuuskatsannossa Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta 2021–2027 Suomen ohjelmassa todetaan olevan neljä toimintalinjaa. Pohjois-Pohjanmaalla varoja tulee erityisesti suunnata padottujen vesistöjen vaellusyhteyksien ja niissä olevien palautettavissa olevien koskialueiden ennallistamiseen. Toisekseen varoja tulee ohjata vesistöjen vedenlaatua parantaviin hankkeisiin. Kalastusta tulee merialueella tukea ja kehittää siten, että se tukee vaelluskalakantojen vahvistumista. *

MUU SAATU PALAUTE/ YKSITTÄISET KANSALAISMIELIPITEET

Mielipide 1:

10.11.2021

Haluaisin sanoa mielipiteeni maakuntaohjelmaan näkemistäni virheistä, joihin olen törmännyt asuinseudullani. Metsätaloudessa pahinta ympäristön saastuttamista on lannoitteiden lentolevitys syysaikaan, jolloin vesi valunnat ovat suurimmillaan alapuolisiin vesistöihin. Ihmisten elinympäristöt / kyläyhteisöt tuhoetaan sijoittamalla tuulivoimaloita kylien ja asuttujen seutujen ympärille joka suuntaan, ei tarvitse ihmetellä miksi sivukylät tyhjenee ja kukaan ei uskalla uudisrakentaa taajamien ulkopuolelle. Koen myös luonnonmonimuotoisuuden kärsivän, kun tuulivoimaa sijoitetaan viimeisiin erämaisiin alueisiin jokilaaksoissa (Pyhä/kalajokilaakso) täysin hallitsemattomasti. Esim. hirvien talvilaidunalueet tuhoutuvat lähtemättömästi tämän seurauksena. Suurpedot, jotka ovat palanneet (susi/ahma/karhu), joutuvat väistymään tuulivoima-alueilta lopullisesti. Eikö energian tuotantoa pitäisi keskittää taajamiin koska kulutus tapahtuu pääasiassa siellä.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelman sekä tuoreen ilmastotiekartan yhtenä painopisteenä on ilmastonmuutoksen haasteeseen vastaaminen ja maakunnan kehittäminen kohti vähähiilisyttä. Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen edellyttävät alueellisia ja paikallisia toimia. Tuulivoimarakentamisen edistäminen on yksi merkittävimmistä keinoista edesauttaa näitä tavoitteita. Pohjois-Pohjanmaan liitossa on käynnistynyt TUULI-hanke, jonka tavoitteena on edistää kestävää tuulivoimarakentamista Pohjois-Pohjanmaan alueella. Tuloksena voidaan esittää näkemys tuulivoimarakentamiseen parhaiten soveltuvista alueista. TUULI-hankkeessa laaditaan myös useita tuulivoimatuotantoa ja sijoittamista koskevia taustaselvityksiä kuten linnuston päämuuttoreitin päivitysselvitys, viherrakenne- ja ekosysteemipalveluselvitys, susireviiriselvitys ja sähkönsiirtoselvitys. TUULI-hankkeen tulokset valmistuvat kesällä 2022.

Tuulivoima-alueet sijoittuvat tyypillisesti luonnonalueille (metsäalueet). Pohjois-Pohjanmaalla tuulivoimarakentamisen laaja-alaisuus vaatii tarkkaa yhteensovittamista uusiutuvan energian tuotannon (tuulivoima, aurinkovoima) ja luonnonympäristön kanssa. Tuulivoima-alueiden kestävä sijoittaminen edellyttää kattavaa tietoa tuotantokäyttöön otettavien alueiden luontoarvoista ja mm. virkistysarvoista. Tuulivoimatuotanto on perusteltua keskittää alueille, joihin liittyy mahdollisimman vähän muita intressejä ja ristiriita esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kanssa on mahdollisimman pieni.

Mielipide 2: Jussi Lähde / Latitude 66 Cobalt Oy

22.10.2021

Malminetsintä on voimistunut Pohjois-Pohjanmaan alueella viimeisten vuosien aikana. Erityisesti Kuusamon liuskevyöhykkeen alueen, mutta myös Pudasjärven eteläosiin jatkuva Kainuun liuskevyöhyke ovat molemmat GTK:n vuonna 2020 julkaiseman Suomen kobolttivarantoja käsittelevän tutkimusjulkaisun osalta kiinnostavia alueita (Lähde: Suomen kallioperä saattaa sisältää merkittäviä vielä löytämättömiä kobolttivarantoja | GTK). Tämän lisäksi kaivostoimintaa tähtävää malminetsintää tehdään maakunnassa myös muilla alueilla.

Samanaikaisesti GTK tekee Kuusamossa poikkeuksellisen mittavaa tutkimustoimintaa 3 kilometriin asti ulottuvan syväreiän osalta ja Oulun yliopiston osaaminen malminetsintään ja geologiaan liittyen on korkealla tasolla. Kaikella edellä mainitulla on ollut myös merkittävä rooli alueella tapahtuvan geologiaa palvelevan yritystoiminnan sekä sen innovaatioiden kehittymisessä (esimerkkinä Radai Oy, Oulu).

Näkemyksemme mukaan Euroopan akkuteollisuuden tarvitsemien mineraalien kysynnän kehitys tulee näkymään malminetsinnän voimakkaana kasvuna maakunnan alueella. Samassa alueelle syntyy malminetsintää palvelevaa yritystoimintaa Lapin maakunnan tavoin.

Yhtiönä ja toimialamme edustajina toivomme, että oheiset asiat sekä niihin liittyvät kehityspolut saisivat osansa maakuntaohjelmassa.

Kaivannaisteollisuuden potentiaalin takia esitämme myös pohdittavaksi CO2 päästöiltään mahdollisimman alhaisen raskaan liikenteen kehittymismahdollisuuksien mukaan tuomista maakuntaohjelmaan. Erityisten raskaan linjaliikenteen ”vetyreittien” rakentuminen edesauttaisi monien teollisuudenalojen kilpailutekijöiden rakentamista maakunnan alueella.

Olemme mielellämme mukana tuomassa ajatuksia oheisiin aihioihin

GTK:n tutkimustoiminta lisätty ympäristöselostukseen. Akkuklusteri mukana ohjelmassa. Toimialojen monipuolistaminen ja uudistaminen ohjelman painotuksissa. Ei sisällä varsinaisia muutosesityksiä.